Meridiane

SARKADI IMRE

ÎN PUSTĂ

În colecția „Meridiane"
au apărut:

Galina Nikolaeva — Povestea Nastei Kovșova
K. W. Schweickert — Cineva a cerut vin roșu
Jiri Marek — Turnul Babel
Henry Lawson — Cum s-a îndrăgostit Joe Wilson
Pierre Gamarra — Miinile oamenilor
Egon Erwin Kisch — Doctorul Becker la porțile raiului
Sabahattin Ali — Șoseaua asfaltată

Lei 1,50

SARKADI IMRE ★ ÎN PUSTĂ

Meridiane

SARKADI IMRE

ÎN PUSTĂ

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ARTA

În romînește de *Marcel Aderca*

Din volumul
Sarkadi Imre: Veréb Dűlő
Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest, 1954

CUVINT ÎNAINTE

Sarkadi Imre este de fel din Tiszántúl[1], *locul de baștină al marelui realist critic maghiar Móricz Zsigmond, regiune în vecinătatea căreia s-a născut și Veres Péter, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai prozei maghiare contemporane.*

În nuvelele lui, (și nu numai în nuvele, dar și într-un roman și într-o piesă de teatru) Sarkadi, care s-a afirmat ca scriitor o dată cu nașterea democrației populare maghiare, înfățișează procesul de dezvoltare prin care a trecut satul maghiar, țărănimea maghiară, în anii de după eliberare, mai precis după preluarea puterii de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare, după anul 1948, denumit în Ungaria „anul cotiturii".

---

[1] „Dincolo de Tisa", regiune cuprinsă între cursul superior al Tisei și granița romînă.

Măiestria lui Sarkadi Imre constă mai cu seamă în priceperea cu care știe să transpună în opere artistice, totdeauna actuale și de loc schematice, sarcinile politice ale perioadei date. Insușindu-și temeinic învățătura marxist-leninistă, el a înțeles că datoria unui scriitor este de a surprinde și reproduce cît mai neîntîrziat, prin mijloace artistice, procesele ce au loc în societatea constructorilor socialismului; de aceea caută să mențină neîntrerupt și din ce în ce mai strîns legătura cu realitatea, îndeosebi cu viața țărănimii, pe care o cunoaște mai bine. In privința aceasta este semnificativă hotărîrea pe care a luat-o în 1952, cînd, dîndu-și seama că s-a îndepărtat oarecum de realitate — fapt semnalat de altfel și de critici — părăsește pentru cîtăva vreme activitatea lui literară de la Budapesta și pleacă într-un sat din regiunea natală ca învățător.

In nuvelele lui, dintre care în volumul de față apar trei, Sarkadi caută, cu o stăruință consecventă, să înfățișeze fenomenele tipice ale realității.

Ce ar putea să fie cea mai mare catastrofă istorică în viața țărănimii muncitoare, care a fost împroprietărită și care a și pornit pe făgașul gospodăriei colective? Desigur, triumful contrarevoluției, reîntoarcerea vechii orînduiri a magnaților, înecarea în sînge de către forțele negre ale fascismului a tot ceea ce ea a reușit să aducă la lumină cu sprijinul armatei sovietice eliberatoare. Iată așadar de ce evocă Sarkadi în multe din nuvelele lui, dintre care și în acea intitulată In pustă, *chipul de ucigaș al fascismului, dușmanul de moarte al omenirii. Această evocare e ca un avertisment pentru cititor, îl îndeamnă să stea de strajă cu vigilență, să lupte din toate puterile împotriva reînvierii vechiului regim. Scriitorul demască cu tărie și fără cruțare nu numai pe ucigașii hitleriști, dar și pe lacheii lor infami, lași și stupizi, așa cum este consilierul municipal Veres din nuvela* In pustă. *Acestei figuri îi opune însă alta luminoasă, un model de patriotism, pe bătrînul îngrijitor de cai Bujdosó András, care înfruntă cu îndrăzneală ordinul nemților de a lua drumul Apusului cu toată herghelia. Drept urmare, Bujdosó e împușcat de plutonierul S.S.-ist și fiii lui rămîn orfani, dar în curînd prin fața lor trec ca vijelia trupele sovietice eliberatoare și zguduirea produsă de tragedia personală este atenuată de puternicul sentiment al eliberării întregului popor.*

Libertatea dobîndită trebuie să știi însă cum să o valorifici. In nuvelele lui Sarkadi apare și țăranul sărac împroprietărit, care se simte încolțit de dificultățile materiale ale începutului și de vicleșugurile foștilor moșieri cu visuri de reîntoarcere și care înaintează încet din pricina vechilor obiceiuri adînc înrădăcinate. Unde duce acest început de drum? — iată întrebarea la care vrea să dea un răspuns Sarkadi prin mijloacele literaturii. Sîmburele ideologic al operelor lui din această perioadă este așadar lupta între vechi și nou, vechiul fiind înfățișat prin gospodăria individuală a micii țărănimi, noul prin gospodăria colectivă. In întreaga sa operă, Sarkadi încurajează cu deosebit talent literar mersul pe drumul cel nou.

La început se punea întrebarea: să intri în cooperativa agricolă de producție sau nu? Mai tîrziu însă — așa cum vom vedea și în nuvela Colectiviștii *— viața a impus o altă întrebare: cum va putea rezolva țăranul sărac împroprietărit, pornit pe calea cooperației, problemele mari ce i se ivesc pe această cale nouă, nebătătorită? Sarkadi, prin ascuțitul lui spirit de observație și prin procedeele artistice folosite, se îndreaptă cu pași uriași spre realismul socialist, el înfățișează procesele sociale și ecoul lor în conștiința oamenilor. Cititorul întovărășește pas cu pas eroul nuvelei lui Sarkadi, îi cunoaște deznădejdea, îndoielile, nesiguranța, speranța și pînă la urmă asistă la limpezirea conștiinței lui, vede că a devenit un țăran comunist cu convingeri neclintite și cînd închide cartea, e cu totul încredințat că victoria repurtată de elementul nou asupra celui vechi este asigurată.*

Această luptă dintre vechi și nou se oglindește însă uneori în nuvelele lui Sarkadi — mai ales în cele de la începutul activității sale scriitoricești — numai în conștiința oamenilor, nu e înfățișată sub aspectele ei concrete de viață.

In nuvela intitulată Norocul lui Barla Mihály, *deși conflictul nu e încă puternic, accentul căzînd tot pe noua atitudine față de muncă a unui țăran colectivist, apare concret și dușmanul, reacțiunea, care încearcă să submineze încrederea oamenilor în avantajele gospodăriei colective. Lupta nu izbucnește însă, deznodămîntul e și de data aceasta numai sugerat cu mijloace psihologice: sentimentul victoriei ți-l dă cumpărarea motocicletei.*

Caracteristic operelor de început ale lui Sarkadi este influența puternică a lui Móricz Zsigmond, cu timpul însă tînărul scriitor renunță la elementele care nu corespund personalității sale și se dezvoltă pe o linie proprie, afirmîndu-se ca un talent în plină maturitate. Desfășurarea firească a acțiunii, narația succintă, zugrăvirea plastică a caracterelor, respectarea realității și în ultima vreme conflictul dramatic puternic dovedesc deosebitele sale calități de prozator.

Ca un adevărat scriitor comunist, Sarkadi știe să recunoască tipicul, să se orienteze just printre fenomenele realității; de aceea eroii lui trăiesc, sînt vii, conflictele lui reprezintă un proces istoric, lupta dintre clasele antagoniste. Ceea ce te impresionează mai mult în creația lui e veridicitatea, puterea ei de convingere, care-ți pătrunde în suflet și în minte.

N-au trecut nici zece ani de cînd Sarkadi Imre era pomenit ca un promițător talent al prozei maghiare și iată-l azi un scriitor de seamă, care rezolvă artistic cele mai complicate probleme ale zugrăvirii vieții țărănimii muncitoare maghiare.

SZEMLÉR FERENC

IN PUSTA

Crescătorul de cai Bujdosó András şedea pe cal şi privea în gol. După faţă n-ai fi zis că se gîndeşte la ceva anume. Avea obrazul tăbăcit şi ars de soare, numai cute, dar şi acestea parcă erau cioplite în lemn. Omuleţul ăsta uscat şi înaintat în vîrstă semăna cu o statuie : aşa cum şedea nemişcat, fără să clipească, părea o arătare ciudată, din vremuri de demult. Era din cap pînă-n picioare calmul împietrit. Parcă nu gîndea, parcă nu răsufla.

Se gîndea totuşi la ceva şi anume : ce-ar fi dacă el n-ar fi el, ci un altul — dacă ar fi un orăşean în haine nemţeşti şi cu bani mulţi, dacă

ar avea o casă frumoasă cu camere multe — şi se închipuia într-o asemenea casă cu multe încăperi, cu buzunarele doldora de bani, stînd la masă, mîncînd tot soiul de bucate alese şi mai tînăr cu vreo treizeci de ani. Ar fi ceva! Păcat că nu se poate încerca. Dar de ce adică n-ar putea omul să încerce?

Cei doi dulăi săriră şi lătrară de vreo două ori, semn că venea cineva, dar era încă departe, aşa că lătrau alene, aşteptînd să se apropie.

Bujdosó András întoarse capul o leacă. Nu departe de el stăteau tolăniţi în iarbă, pe şube, cei doi feciori ai săi. Al mare povestea ceva ălui mic: rîdeau amîndoi pe înfundate, de parcă le era teamă să nu tulbure această mare linişte sau poate tăcerea tatălui lor.

Cînd se întoarse spre ei, se sculară dintr-o dată amîndoi, se apropiară şi priviră ţintă — oare cine vine cu trăsura? — priviră de parcă ar fi fost foarte atenţi, deşi băgaseră de seamă de îndată, din prima clipă, că era trăsura municipiului.

— Trăsură de oraş, spuse cel mare, János.

— Cu doi cai negri, adăugă Bálint pentru a preciza.

Bătrînul nu zise nimic.

— E domnul consilier. Boierul Veres. El vine.

— El e. Oare ce-o fi vrînd?

Bătrînul încreţi puţin din sprînceană: ce tot pălăvrăgesc ăştia atîta? Dacă vine, să vină şi pace! O să fie îndată aici.

Nu se dădu jos de pe cal decît după ce trăsura ajunse aproape, cînd cîinii şi începuseră să se învîrtească printre picioarele cailor. Scoase şaua de pe cal, îl bătu cu palma pe coapsă şi-l îmboldi printre ceilalţi. După aceea se duse în întîmpinarea domnului de la oraş, a consilierului. Mai mult din bună-cuviinţă, că s-a purtat întotdeauna omeneşte cu el — au mai băut şi cîte un păhărel împreună, au cîntat laolaltă — îi plăcea omul.

Veres István, consilierul, un munte de om, mătăhălos, înalt de vreo doi metri, cîntărind aproape o sută de kile, numai carne, numai forţă, cu faţa tuciurie şi glasul ca o trîmbiţă, un neobosit vînător, sanguin, băutor, mîncăcios — plesnea şi-acum zeghea pe el — era prăfuit, transpirat.

— Rău ai făcut că ai dat drumul calului, zise el în timp ce-i strîngea mîna de parcă i-ar fi prins-o în cleşte.

— De ce?

— Ei, nu-i nimic, poţi să pui imediat şaua pe-un altul. Pe mai mulţi chiar, pentru voi toţi. O s-o porniţi chiar astăzi la amiază sau îndată după aceea.

Bătrînelul uscăţiv privi spre herghelie şi pleoapa îi tremură o clipă.

— Mănîncă şi ei, se odihnesc...

— Văd, dar nu-i vreme de aşa ceva. Şi eu aş prînzi dacă m-ar lăsa. Ce m-aş mai odihni, ce pui de somn i-aş mai trage! Pînă dimineaţă nici nu m-aş clinti! Că nu de plăcere m-am lăsat eu hurducat în trăsură patruzeci de kilometri.

Îşi şterse fruntea leoarcă de sudoare.

— Trebuie să pleci cu herghelia, Bujdosó. Încă astăzi. Aşa e ordinul. Frontul e aproape, trebuie salvat ce se mai poate salva!

Oftă amar, îşi şterse praful de pe gît şi trase o înjurătură. Îi era scîrbă de însărcinarea primită, găsea că e o tîmpenie. La ce bun toate astea? Unde să duci herghelia? Unde să fugi cu ea în lume? Ce-o fi, să fie! Tot o să pună armata mîna pe ea: o s-o ia, o s-o împrăştie, o s-o dăruiască, o s-o vîndă, o s-o folosească — aici nici dumnezeu nu poate ajuta. Da... aşa era ordinul.

Bujdosó András îşi îndesa tacticos pipa şi privea.

— Şi-apoi încotro, boierule?

— Spre Polgár. Încă la noapte trebuie să treceţi podul de pe Polgár. Veţi înnopta pe malul celălalt, lîngă Tiszapalkonya. Aveţi acolo păşune, o s-o puteţi scoate la capăt.

— La Palkonya?

— Şi de-acolo mai departe.

— Şi mai departe?

— Dincolo de Dunăre.

Bătrînul crescător de cai scoase la fel de tacticos chibritul şi-şi aprinse pipa. Abia după aceea ridică privirea.

— Şi pentru ce, boierule? Asta să-mi spuneţi!

— Pentru ce, pentru ce... dumnezeu ştie, eu unul nu! Pentru că sînt nişte idioţi, pentru că au făcut toţi în pantaloni, pentru că şi un dovleac de-ar avea pe gît tot ar face mai multe parale decît capul pe care-l au, pentru că aşa e în lumea asta — şi-apoi pe noi nu ne priveşte pentru ce. Asta-i ordinul şi trebuie executat!

Se străduia să pară părtaş la necazul crescătorului de cai, să arate că şi el e furios, că nici lui nu-i e la îndemînă însărcinarea primită — să-l îmbuneze măcar cu asta. Căci e mare supărare,

mare bătaie de cap s-o întinzi atîta drum cu herghelia, să-ţi laşi casa, masa, să-ţi iei bocceaua în spinare şi s-o porneşti în lumea largă, cînd ai dus-o pînă acum atît de liniştit aici, în inima pustei, unde şi bombardamentul, şi tunurile, abia de s-au auzit şi cînd, oricum, tot de pomană-i — o ştiau la fel de bine amîndoi.

Bujdosó András rămase neclintit.

— Ei, apucaţi-vă de treabă, e aproape ora prînzului.

— Eu unul nu, boierule! zise bătrînul mărunţel, ridicînd semeţ bărbia. Eu unul nu!

Cei doi fii ai săi stăteau la cîţiva paşi depărtare, îl ascultau, îl priveau cu ochi holbaţi, se uitau unul la altul : ce-o să mai fie acum? Respirară uşuraţi cînd îl auziră pe bătrîn că spune nu.

Consilierul Veres dădu doar din mînă.

— Lasă, măi András... nu te poţi pune contra vîntului. Ăsta-i ordinul!

Se întoarse, privi în jur, la mînji, la cai, la herghelia împuţinată. Clătină din cap : „Cît a mai micşorat-o şi războiul ăsta, lua-o-ar dracu de viaţă!"

— Eu unul nu, boierule! repetă cu îndărătnicie crescătorul de cai.

— Nu? Dar cine mama mă-si? Dumnezeu din cer? O să coboare el să păzească caii?

— Cînd o coborî el, o să pornească şi herghelia. Dar să coboare... că altfel nu porneşte.

— Tu eşti nebun, András! zise consilierul dînd iar din mînă şi începînd să-l tutuiască, lucru pe care-l fac numai rareori domnii de la oraş, doar o dată pe an, la angajarea crescătorilor de cai, în sala de consiliu a municipiului, cînd îl au în mînă şi pe cel mai bătrîn dintre ei, cînd şi oamenii pustei, puternici ca nişte tauri, vîrtoşi ca bicele împletite, sînt doar nişte bieţi neputincioşi, nişte noi-născuţi în mîinile domnilor de la oraş.

— Am spus, boierule. Eu unul nu plec!

— Ascultă, Bujdosó András, te-ai angajat sau nu te-ai angajat?

— M-am angajat. Pentru ce m-am angajat, execut : păzesc aici, în pustă, de la Máta pînă la Alomzug şi înapoi, pe ploaie, noroi, ger, dacă trebuie nemîncat, nedormit, oricum — asta e treaba mea. Dar s-o pornesc orbeşte în lume... asta nu, boierule, la asta vă răspund : eu unul nu!

— Da' mare domn eşti tu, uşor ţi-e ţie?! Eşti mai mare domn şi decît mine. Eu nu pot să spun

nu, dacă'mi se cere ceva, fiindcă eu nu sînt decît o zdreanță de consilier municipal, care, dacă-i vine ordinul, îl respectă, îl execută fie ce-o fi — chiar dacă s-ar prăvăli lumea... că eu sînt doar atît, nu un nobil crescător de cai.

— Orice ați fi, boierule, eu ce-am zis așa rămîne!

— Ai înnebunit, măi Bujdosó? Ți-ai pierdut mințile?

— Se poate, le-oi fi pierdut. Dar și de-o fi așa, tot „nu" e răspunsul meu.

— Ce-i cu tine, omule? Spune, fă-mă să te-nțeleg! Va să zică ai taine față de mine?! Și eu care credeam că ne-avem bine unul cu altul!

— Apoi, ți-oi spune, boierule.

— Ei?

— Iaca! Am cincizeci de ani, sînt de aproape patruzeci de ani la cai. Am apucat două războaie. Și-n primul, tot în slujba orașului am fost. De-aia m-au scutit, de-aia nu m-au luat la război nici atunci, nici acum. Mulțumesc frumos! N-am cerut-o, dar mulțumesc. Dacă mă luau, nu mă puteam împotrivi, ce m-aș fi făcut?... Despre asta nu vorbesc acum: ce a fost, a trecut. Dar ca eu, de aici, din pustă, să pornesc

cu herghelia în lume? Și-apoi unde? Spuneți și dumneavoastră, unde? In ce gaură să mă bag eu cu atîta sumedenie de cai? Unde dumnezeu s-o pun? De ascuns, n-o pot ascunde. Tot ar găsi-o. Atunci la ce bun să mai chinui și calul, și pe mine? Și să-mi las aici copiii? Sau să-i car și pe ei cu mine? Să-i fac pribegi? Sau ce? Nebuni de legat? Hoți de codru?

Își pierdu și răsuflarea, răguși. Figura lui arămie deveni vînătă-stacojie, parcă l-ar fi lovit damblaua.

Consilierul Veres îl privi, și figura lui lată, tăbăcită, puhavă se înmuie. Îi era drag, îi era mai drag acum acest om — atît cît îi putea fi de drag un bătrîn crescător de cai din altă lume, cu altă viață — și-i dădu toată dreptatea. „Asta este! Despre asta e vorba, mama ei de viață! Ar trebui să lași totul baltă, să dai cu pumnul în masă și să spui: Nu! Să zbieri un «nu» din ăla îndîrjit. Nu, paștele și dumnezeii voștri! Jupuiți-mă de viu, dar nu! Tot se prăpădește țara asta întreagă, neamul ăsta unguresc. De fapt, unguri nici n-au mai rămas decît ici-colo cîte unul-doi de sămînță, ca acești păstori cu fața ca o coajă de copac. Apoi prăbușească-se

totul, ducă-se totul dracului! Mai bine te-nfunzi în cîrciumă şi bei pînă cazi sub masă, iar după ce s-o sfîrşi totul — puşca de vînătoare încărcată la amîndouă ţevile e numai bună să-ţi zbori creierii."

Oftă, trase o înjurătură, şi-şi dete seama că pînă la urmă el e cel laş, nu crescătorul, pentru că — oricum — ordinul tot trebuie executat, iar boul ăsta de ţăran nu face decît să piardă timpul.

— Nu mai discuta, bătrîne! Las-o moartă... Spune ajutorilor să se pregătească de drum, iar pînă atunci... hai, urcă-te, să mergem cu trăsura pînă la cîrciumă. Bem şi noi un litru de vin... doi.

— Boierule, de cînd mă cunoaşteţi dumnevoastră pe mine?

— De vreo douăzeci de ani.

— Ei, atunci ştiţi că dacă am zis o vorbă, aşa rămîne.

— Ia ascultă măi, Bujdosó András, fir-ai să fii, dumneata mă faci să pierd timpul?

— De ce să-l pierdeţi, boierule? Dacă mă cunoaşteţi, mă înţelegeţi şi dintr-o vorbă.

— Ei, hai, urcă-te, să bem vinul ăla... şi-om mai vorbi noi între timp.

— De băut putem bea, boierule, da' din vorbă n-o să mai iasă nimic, asta v-o spun dinainte.

— Fă ce-i şti... hai, că mi s-a uscat gîtlejul!

Băură un litru de vin, apoi încă unul, şi-ncă unul. Consilierul Veres era mare băutor, îi plăcea şi ştia să bea, mai şi cîntă puţin, nu mai suflă nici o vorbă despre plecare, privi cerul cald de octombrie de deasupra capului, ridică de pe jos un bondar întîrziat, cu aripile prăfuite, mîncă o tocăniţă, apoi un peşte prăjit, după aia o ciorbă, apoi ceru cornuleţe împletite, proaspăt coapte, mîncă şi din ele cîteva, vreo cincisprezece, între timp mai împuşcă un uliu, că prea i se învîrtise mult deasupra capului, după aia plăti şi zise:

— Ei, puteţi porni.

Bujdosó András spuse iarăşi:

— Nu!

— Bagă de seamă, Bujdosó, bagă de seamă! Eu frîng o potcoavă în pumn, mă... dacă oi pune mîna pe tine, te fac una cu pămîntul, nu mă scoate din sărite, paştele şi dumnezeii mă-ti de ţărănoi împuţit, că te rup în două cît ai zice pis! Şi frăţia are un capăt! Porneşte herghelia, că-ţi plesnesc una peste bot, de...

— Plesniţi-mă, boierule! Aveţi puterea s-o

faceţi. Puteţi face orice, afară de un lucru: să mă urniţi la drum.

— Ce, mă, eşti bou, vită turbată? Da' ce-ţi închipui tu? Ce să fac eu cu tine, mă? Ţi-ar veni bine să dau un telefon la comandamentul militar? Vrei să-i aduc pe ăia aici? Să te pună în fiare? Să te bată pînă îţi ies ochii din cap? Să-ţi umple de cucuie capul ăsta al tău de catîr tîmpit şi încăpăţînat? Boşorog maghiar cu căpăţînă de lemn! Vită încălţată! Calul tău are de o mie de ori mai multă minte decît tine. Ce vrei, mă, crezi că mie îmi place ca banditii ăştia mîrşavi să ducă cu ei, să fure herghelia oraşului? Pentru că o fură, mă Bujdosó. Dacă n-ai ştiut pînă acum, ţi-o spun eu. Toată şlehta asta de nemţi nu face decît să fure. Pentru asta le eşti de trebuinţă, ca să le ajuţi lor să fure. Nu-ţi convine? N-ai decît să urli, să baţi din picior de ciudă, dar tot trebuie s-o faci. Asta e! Tot un drac e, totul se duce dracului: omul, lumea... Ce-a fost pînă acu, a fost — ce-o să fie de-acu încolo, dumnezeu ştie! Ce-ţi pasă ţie ce-o să se întîmple cu caii ăştia?

Bujdosó András nici nu-i răspunse. Clătină doar din cap fără să scoată o vorbă.

— Ascultă, András, pentru mine nu sînt decît

două căi; poftim, alege tu: ori mă fac cu tine haiduc şi omorîm în bătăi pe oricare s-ar atinge de cai, ori...

Consilierul se ruşină deodată. „Ce dracu, m-am îmbătat? Ce tot îndrug aici verzi şi uscate?"

Işi înăspri vocea.

— Ei, mişcă, Bujdosó! Porneşte o dată herghelia!

— Eu, ce-am avut de spus, am spus, boierule!

— Care va să zică nu vrei?

— Nu!

— Auzi tu? Uite, de-aici din cîrciumă telefonez îndată la comandament, să vină sa te pună în fiare.

— Poa' s-o facă, boierule!

— O s-o facă, n-ai grijă! Hai, porneşte-o spre herghelie!

— Eu pot să pornesc, dar herghelia n-o să pornească.

— Atunci află că eşti dat afară, Bujdosó. Du-te la dracu, unde-i şti!... Incepînd de-acu, Tóth József răspunde de herghelie.

— Nu, boierule! Pînă nu mi se încheie angajamentul, nu!

— Municipiul ordonă aici, nu dumneata. Eu! Înțelegi ?

— Din partea mea, puteți ordona pe toată întinderea pustei ășteia, da' hergheliei mele nu.

— Bine, András, dacă ai gărgăuni la cap, dacă te-a-ncins soarele, treaba ta! Ți-am vorbit cu frumosul; dacă nu vrei, mă duc să telefonez.

— Duceți-vă, boierule. Ar fi chiar mai bine, să se termine o dată...

— Ești un bandit ordinar, Bujdosó András, un om de nimic! Atîta îți spun.

— Se poate și asta, boierule. Se poate!

Trecu un ceas și-și făcu apariția o mașină militară nemțească. În ea, un căpitan maghiar, un soldat și un plutonier S.S.

Pînă atunci Veres István n-avusese altceva ce face: mîncase și băuse.

Cum sosiră soldații, se duse iar la Bujdosó.

— Ei, bătrîne, acum poți să te lași de glume.

— Nu-i nimic, boierule. Ce-o fi să fie.

— Or să te snopească-n bătăi, și herghelia tot o să plece. Ce rost are să mai faci pe eroul? Eu sînt om mai cu vază decît dumneata și tot

nu mă pot împotrivi. Nici eu, nici alții mai mari ca mine.

— Poate, boierule. Tot ce se poate! Numai că eu așa am hotărît. Vă rog numai, dacă mi s-o întîmpla ceva, să vă gîndiți cîteodată și la ăști doi băiețandri ai mei. Dacă vreți, dacă nu, nu-i supărare. Iarba rea nu piere! O să le fie dădacă pusta.

Și crescătorul de cai, mărunțel și uscat, se îndreptă din șale, se făcu parcă mai înalt, mai puternic, își ciupi mustața, își scoase pălăria și și-o șterse cu mîneca cămășii de parcă ar fi plecat la nuntă.

După ce Veres István îi expuse în două vorbe situația, căpitanul veni spre el.

— Ai de gînd să pornești ori ba?

— Cu respect vă raportez, domnule căpitan, că n-am de gînd...

— Atunci te predau nemților.

— Faceți-vă datoria. Fiecare cu datoria lui.

Între timp, plutonierul S.S. se apropie, îl dete la o parte pe căpitan și se proțăpi în fața bătrînului mărunțel. Trebuia să-i vorbească puțin aplecat, pentru că Bujdosó András era scund, iar neamțul voinic: un flăcău chipeș, înalt ca

un brad, zvelt, cu ochii albaștri, cu o privire de gheață.

Il privi țintă, apoi cu o mișcare fulgerătoare, cît ai clipi din ochi, îl izbi peste față cu toată palma. Căpitanul strînse din pleoape. Îi plăcuse lovitura. Recunoscu îndată în neamț pe specialist.

Bujdosó András păli în urma loviturii, apoi se aprinse la față ca focul, își umezi buzele albite și-și îndreptă mai mult spinarea.

— Trecu și-asta, zise el.

Cei doi băieți stăteau la vreo cinci pași. Mai încolo, cei cinci ajutori. Stăteau și se gîndeau cînd trebuie să pună mîna pe bîtă. Sau, din capul locului, dacă va fi cazul să facă așa ceva. Oare ce se va întîmpla?

Veres István trase o înjurătură și repezi un scuipat. Apoi începu să zbiere la Bujdosó:

— Bagă-ți mințile-n cap, András, dumnezeii mă-ti, că... că...

Dar așa i se adună tot sîngele în cap, că tăcu de teamă să nu-l lovească dambla ua. Numai ochii îi jucau în cap, injectați de sînge: „Amar de tine, doamne! Iată ce mi-a fost dat să văd, dumnezeule, cum faci din om paiață, gunoi, cîrpă!"

— Vi se dă un minut ca să porniți! traduse căpitanul cuvintele plutonierului neamț.

— V-am spus, domnule căpitan, că nu plec.

— De ce? Ești nebun, omule?

— Se poate și asta, domnule căpitan. Oi fi nebun. Știu eu? Se poate!

— Dar ce te doare pe dumneata, omule?

— Pe mine nimic, domnule căpitan. N-am nimic. Nici n-o să am. Herghelia însă n-o să plece! Și nici eu cu ea. Nici altcineva. Locul ei e-aici, în pustă; dacă e dusă de-aici, se prăpădește ca și mine, așa că tot mai bine e să rămînem aici.

Plutonierul lăsă în jos mîna cu ceasornicul la care socotise minutul, scoase cu nepăsare revolverul și-l împușcă de două ori în piept pe Bujdosó András. Omul mărunțel și uscat căzu fără o vorbă și nu mai mișcă. Murise pe loc.

Plutonierul dădu apoi ordinul de plecare. Oamenii, înspăimîntați, nu mai îndrăzniră să scoată o vorbă. Zvîrliră șeile pe cai, încărcară pe cei de transport calabalîcul adunat în grabă, iar peste un ceas ajutorul, făcut responsabil, pocni din biciușcă și herghelia o porni spre Polgár.

— Ei, haideţi! spuse atunci Veres István celor doi băieţi, feciorii lui Bujdosó András. Haideţi! Pe tatăl vostru o să-l înmormîntăm la Debreţin. A fost orăşean... în timpul slujbei... ah, mama ei de viaţă, haideţi!

Şi ajutat de vizitiu, urcă mortul — jumătate culcat, jumătate şezînd — în trăsura municipiului. Ai fi zis că-i un boier, dacă n-ar fi avut gura şi bărbia strîmbe.

Cei doi copii nu spuneau nimic. Bálint strîngea din buze, privind în gol, apoi deodată scînci, smiorcăi şi-l podidiră lacrimile.

János se uită la el.

— Nu bîzîi, îi zise. Nu urla, că... că... acu îţi trag una peste bot!

Îşi smuci şuba pe umăr, îl luă pe frate-său mai mic de mînă, îi întoarse spatele consilierului şi-o porni spre Szoboszló, acasă. În spatele lor, herghelia, care-o pornise la drum, se auzea din ce în ce mai slab, dispărînd încetul cu încetul, înghiţită de pulberea pustei. Abia se mai auzea, abia se mai zărea... Nu mai rămăsese acolo nimic şi nimeni, doar Bujdosó András, mort, culcat în trăsură, vizitiul şi Veres István, cu ochii după cei doi băieţi care se îndepărtau. Consilierul mai aruncă o privire bătrînului crescător de cai.

Era o linişte imensă şi în această linişte, omul ăsta, întotdeauna vesel, puternic ca un taur, simţi că, în afară de Bujdosó András, şi altceva murise acolo, definitiv: întreaga lui lume, tot ce i-a făcut plăcere, tot ce i-a fost drag, tot ce l-a slujit şi l-a distrat — întreaga ţară. „Totul s-a dus!" gîndi el cu amarnică mihnire şi-o porni spre cîrciuma din pustă să se îmbete, de data asta pînă la neştire, pînă la uitare, să slăbească în el strînsoarea care-i sfîşia inima, care-l sufoca, căci în asemenea momente îşi dă seama omul cît de lipsit de sens a fost faptul că s-a născut şi că a trăit.

Iar cei doi băieţaşi mergeau unul lîngă altul, tăcuţi, cu paşi care păreau lenţi, de plimbare, dar care nu încetinesc niciodată, nu obosesc şi cu trecerea timpului înghit kilometrii ca focul.

Cînd se întunecă, ajunseră la Szoboszló. Luară cheia de sub streaşină, deschiseră casa cu miros de mucegai, în care de trei ani, de la moartea mamei lor, nu mai locuia aproape nimeni. Intrară, se aşezară, pironiră ochii în pămînt. János îi mai trase din cînd în cînd cîte-un scuipat pe pămîntul bătătorit, arătînd oarecum prin

asta că el e de-acum ăl mai mare, el e bărbatul şi că lui îi revin toate grijile, necazurile, chinurile — întreaga viaţă.

Ce-o să fie? Cine poate şti? Nici nu se gîndea la asta.

Mai tîrziu, seara, Bálint, căruia i se făcuse şi foame — era şi neobişnuit să şadă atîta vreme nemişcat — se porni din nou pe plîns: un plînset înăbuşit, mai mult un scîncet, ca de căţel înfricoşat, şi fără lacrimi, plin de amărăciune şi nelinişte.

— Nu bîzîi! spuse din nou János. Nu bîzîi! N-auzi?!

— Nu... nu bîzîi...

— N-o să păţim nimic.

— Taica! scînci cel mic.

— Nu bîzîi, că nu-l poţi învia.

— S-a sfîrşit... s-a dus...

— Taci, îţi spun!

— Dar nu mai avem pe nimeni, Jani.

— Avem.

— Pe cine? Cine? Nimeni nu mai e...

— Nu-ţi fie teamă... e toată pusta... că-i tot a noastră... aşa ca pînă acum.

I se împleticea limba. Ieşi în curte, la fîntînă, să ia o înghiţitură de apă, să-şi spele izul amar

de pe cerul gurii — şi abia atunci văzu că, între timp, Szoboszló a fost ocupat. Nici nu observase, nici nu auzise sau văzuse ceva pînă atunci; abia acum vedea că pe şosea goneşte un escadron de cazaci cu şepci roşii, pe cai cu coame stufoase, cu automatele sub braţ.

— Ei, drăcie... zise copilul făcînd ochii mari.

Era un adevărat fecior de crescător de cai, pentru că se uită imediat, de la început, cum şed călăreţii pe cai. „Ca mine", gîndi el. „Aproape ca mine".

Escadronul îi dispăru îndată dinaintea ochilor, lăsînd numai praful stîrnit de cai, care un timp pluti în aer, se rări, apoi dispăru.

Soldaţii se duceau să înfăptuiască ceea ce Bujdosó János, băieţelul de treisprezece ani al crescătorului de cai, spusese puţin mai înainte, drept mîngîiere, frăţiorului său — în locul lui Bujdosó András, părinte să le fie pusta, întreaga ţară, Ungaria.

COLECTIVIȘTII

Barla Mihály era un om tăcut, chiar posac. Nu semăna de fel cu taică-său, vestit în întreaga pustă din pricina nestatorniciei lui, fiindcă rar îl apuca anul în același loc. De oriunde, făcea el ce făcea și pînă la urmă pleca. Intr-un tîrziu nici cei de la batoză nu-l mai primeau cu plăcere, că prea trăncănea într-una.

Așa s-a făcut că Barla Mihály a colindat în copilărie multe regiuni cu taică-său. Își amintea de vreo șapte-opt, dacă nu chiar de zece gospodării. De la Törökszentmiklos pînă la Karczag și-n jos pînă la Mezötur au colindat aproape prin toate regiunile. In cele din urmă, cînd a împlinit doisprezece-treisprezece ani,

taică-său l-a băgat ajutor de porcar pe moșia lui Nagymajtényi; cum se tocmise și pe mîncare și nici locul nu era mai rău decît în altă parte, a rămas în slujba aceasta vreo doi-trei ani. In timp ce taică-său își căuta de lucru cine știe pe unde, hăt departe, el — ajuns flăcău — a fost oprit ca porcar și a rămas pe loc aproape douăzeci de ani, pînă la eliberare. Acolo și-a întemeiat și familia și tot acolo a primit pămînt la reformă.

Era încă copil, cînd un vier de prăsilă a sărit la el și l-a mușcat de mînă. Abia au reușit oamenii să-i scoată mîna dintre dinți. A pierdut trei degete de la mîna stîngă și-n afară de arătător și degetul mare, a rămas doar cu un ciot de culoare roz. Accidentul ăsta i-a hotărît se pare și soarta. Nu era volnic de vreo muncă la cîmp, nu putea ține nici coasa, nici furca. Singura urmare fericită a fost că l-au declarat inapt pentru armată, așa că toată perioada războiului a trecut-o destul de liniștit. Nu trebuia să-i fie teamă, în caz de mobilizare, că-i rămîne familia pe drumuri. I se nășteau copiii unul după altul. Cîte unul îi mai și murea. La reformă, fiindcă avea patru copii în viață, a primit șapte pogoane de pămînt.

Mihály şi-a petrecut toată viaţa lîngă porci. Era socotit specialist. La munca cîmpului însă nu se pricepea. Dar nu-şi făcea inimă rea din asta. Gîndea că se pricepe cu atît mai bine la porci. Şi, într-adevăr, se pricepea omul. Cînd şi-a dat seama că din pricina mîinii va fi legat pe viaţă de porci, a început să-şi arate şi mai mult această pricepere.

Voia prin asta să se vadă că, deşi îi lipsesc trei degete, el e totuşi un om întreg. Mai mult chiar, cînd i se dădea vreun ucenic — sau mai tîrziu, în anii de război, cînd pe moşia lui Nagymajtényi se practica îngrăşatul în masă al porcilor şi lui Barla Mihály i se repartizau pînă la doi-trei ajutori de porcar — era în stare să le vorbească ăstora zile, săptămîni întregi despre felul şi obiceiurile porcilor. Nu cumva să-şi închipuie orice nepricopsit, care a fost pus aici pentru că nu e încă om întreg sau vreun căruţaş îmbătrînit, care nu mai poate căra sacul — nu cumva să-şi închipuie că asta ar fi vreo muncă oarecare, uşoară, la care nu faci decît să te plimbi în urma porcilor şi să le dai dimineaţa şi seara de mîncare.

Uneori, ca să mărească interesul pentru lămuririle pe care le da, mai şi scornea de la el cîte

ceva. O dată, cînd îl întrebă unul din ajutorii lui de ce se îmbolnăvesc porcii de pestă, răspunse la iuţeală : din cauză că sînt puşi să fete de două ori pe an. Săptămîni întregi s-a făcut haz pe chestia asta în pustă, iar Barla, pentru că oamenii rîdeau de ceva ce spusese în legătură cu meseria lui, o ţinea morţiş că aşa este. Aflase de data asta şi ispravnicul. Odată, trecînd prin ogradă, l-a şi întrebat pe Barla : cum zici că e cu fătatul ăla de două ori ? Între timp, Barla chibzuise îndelung, se ciondănise zile întregi pe tarla cu cei care rîdeau de el şi le arătase că sînt nişte proşti, că într-adevăr de aceea se îmbolnăveşte porcul, de altfel nici nu-i de mirare, dacă ne gîndim că... Aşadar îi fu lesne să-i demonstreze şi ispravnicului.

Acesta îl ascultă vreo trei minute, frecîndu-se la bărbie, apoi înaintă directorului crescătoriilor un referat pe mai multe pagini, arătînd că, după observaţiile sale, porcii păţesc cutare şi cutare lucru dacă sînt puşi să fete anual de două ori. Referatul a ajuns şi la boierul Nagymajtényi. După asta, pe moşie s-a introdus fătatul de trei ori în doi ani, iar ispravnicul a scris chiar într-o revistă de specialitate un articol, în jurul căruia s-au purtat şi discuţii o vre-

me, dar Barla Mihály habar n-a avut de toate acestea. El a observat doar, şi poate nici măcar atît, că ispravnicul e mai binevoitor cu el. L-a lăudat de mai multe ori în faţa slugilor, i-a mărit simbria la optsprezece chintale, cît primeau pînă atunci numai cei mai în vîrstă şi mai harnici, deşi era ciung şi nici nu îndrăznise să nădăjduiască aşa ceva. După asta, Barla Mihály se strădui şi mai mult să-şi arate priceperea. Născocea mereu cîte ceva. Cu una din idei — să se dea drumul purceilor peste semănăturile de toamnă — se şi prezentă la ispravnic. Acesta îi aprobă propunerea, dar Barla nu trase nici un folos, dimpotrivă !... Fu nevoit ca şi în zilele reci, ceţoase, de noiembrie, să se vîre după purcei în noroi, cu opincile lui vechi, aşa că încă din a doua săptămînă a încercat să-l facă să se răzgîndească : „Nu e bună treaba asta, conaşule. Teamă mi-e să nu se strice semănăturile..." De stricat nu se stricau ele, vedea bine Barla Mihály. Au trebuit să treacă totuşi două săptămîni pînă ce ispravnicul, la a treia cerere, să revină asupra ordinului. Vara, în schimb, a avut ce să-şi audă Barla Mihály : pentru toate tarlalele pe care recolta a ieşit mai slabă decît au socotit mai marii moşiei, Barla a ieşit al

ocărît. Că a călcat semănăturile cu porcii lui, că ar putea să-i intre o dată minţile-n cap măgarului ăsta bătrîn. În loc să fie mulţumit că-l ţin aici, cu o singură mînă (de ciudă l-au făcut cu o singură mînă, pentru cele trei degete lipsă), că-l mai şi plătesc pe deasupra, el se apucă să experimenteze pe banii moşiei ideile lui tîmpite. Spre toamnă s-a şi bucurat că nu l-au dat afară. Nu s-a supărat nici că i-au redus din nou simbria la şasesprezece chintale, pe motiv că a fost tocmit şi fiu-său al mare gîscar. Va primi şi el mîncare, aşa că face asta două chintale pentru familie.

. . . .

În primăvara lui '45 s-a prezentat printre primii pentru a intra în partidul comunist. Şi se simţea tare bine —, dacă nu chiar la partid, că în cătun nu aveau nici măcar sediu, se adunau în casa lui Vékony Károly, pe care au şi pus de altfel steaua roşie — dar ca comunist. Din toată politica ştia doar atît : că comuniştii sînt aceia care lovesc cel mai straşnic în foştii boieri. Apoi în asta nimeni nu-l întrecea pe Barla Mihály. În timp ce la alte slugi nemulţumirile şi ura împotriva foştilor stăpîni se adunaseră în urma ocărilor, a foamei îndurate, a muncii de

zi și noapte, la Barla Mihály se mai adăugase și faptul că nu era apreciat ca specialist. Că boierilor nu le păsa de priceperea lui în creșterea porcilor, că dădeau vina pe el pentru propriile lor greșeli, că-și băteau joc și-și rîdeau de el, că-l ocărau pentru ceea ce-ar fi putut să fie mîndria lui în locul celor trei degete lipsă.

Și dacă la celelalte slugi se mai ivea, printre vechile amintiri, și cîte o clipă mai bună — că ispravnicul Szilágyi n-a fost el om chiar așa de rău... că doar a mai stat și la taifas cu noi și de cîte ori nu ne-a istorisit seara, în timpul mesei, snoave... că la drept vorbind și lui îi comanda boierul... Sau că : domnul Nagymajtényi (acum nu-i mai spuneau „boier") n-a fost niciodată prin ogrăzi, ce știa el cum se poartă oamenii lui cu slugile... — Barla Mihály era cel care sărea ăl mai dîrz împotriva acestora. „Ce-a fost ? A fost boier sau n-a fost boier ? Ei, vedeți, a fost boier ! Iar noi ce-am fost ? Niște țărănoi împuțiți !"

El singur s-a împotrivit, cu înverșunare, ca ajutorul de logofăt Balla — un tînăr de douăzeci și ceva de ani, întors din prizonierat de la Voronej — să fie primit în lotul acelora care au dreptul la pămînt și să i se dea din pămînturile de rezervă trei pogoane. „Și ăsta a fost boier ; ce caută aici ?"

Așa au stat lucrurile cîteva luni, aproape un an. Fostul proprietar, fostul moșier, n-a îndrăznit să se întoarcă prin partea locului ; au fost declarate nule și hotărîrile comisiei agrare județene prin care se restituiau pămînturile. „Să hotărască comisia pe țară... Acolo e Veres Péter, el e țăran ca noi... dacă își pune el semnătura pe hîrtie, ținem seamă de ea. Pînă atunci nu ne privește ce spun cei de la județ. Vezi bine, cînd în comisia pentru reforma agrară e și domnul Kálnoki, fostul administrator al lui Pápai... ce fel de dreptate o să ni se facă ?"

Cam așa și cam atît a fost comunist Barla Mihály în anii de după eliberare. Mai tîrziu, nici atît. De luptat, de vorbit contra foștilor stăpîni, la nevoie de pus mîna și pe furcă — la asta era bun. Dar și Szücs Károly e țăran, tot în numele țăranilor vorbește și el la adunările partidului micilor agrarieni [1] — cu toate că și aces-

[1] Partid de opoziție din Parlamentul ungar în timpul regimului hortyst. După eliberarea țării a făcut parte din coaliția democrată guvernamentală. Aripa dreaptă a partidului a sprijinit însă activ încercările contrarevoluționare ale elementelor dușmănoase orînduirii democrat-populare.

tuia îi datora Barla Mihály zece, douăzeci sau cine mai știe cîte zile de muncă. Dar împotriva lui ce se poate face?

A trecut un an, au obținut pămîntul — acum nu-i mai amenința cine știe ce primejdie: interveniseră muncitorii, știau ăi de citeau ziarele — și în afară de grija pămîntului mai aveau și altele, iar Barla mai multe chiar decît pînă atunci, dacă se poate închipui așa ceva. Oamenii se adunau așadar mai rar.

Primejdia întoarcerii domnului Nagymajtényi sau a domnului Pápai mai aduna din cînd în cînd lumea cătunului. Cealaltă primejdie, a îmbogățirii lui Szücs Károly sau Kis Földházi — de pomană i-ar fi adunat, dar nici nu prea încercaseră ei una ca asta. Prin '46, cît a fost inflație, Barla Mihály își mai plătea cotizația, mai lipea timbrele — după noul forint însă, nici atît n-a prea mai făcut. Se întreba: de unde?... Erau luni cînd n-apuca să vadă nici zece filleri. De unde să dea cînd n-are nimic? Și cum a rămas în restanță și la rarele ședințe mergea din ce în ce mai puțin, de rușine să nu-l întrebe cumva de cotizație... pînă la urmă nu s-a mai dus de loc.

Nici nu-l prea interesa altceva, în afară de porcul pe care-l îngrășa acasă. Era în stare să stea ore întregi lîngă cocină, să privească cum mănîncă porcul, ce face, cînd se culcă, cum scormonește cu rîtul; dădea din cap și dacă se nimerea nevasta sau vreunul din copii lîngă el, începea să le explice.

— Vedeți! așa e porcul, ca și omul, se îngrașă cu altă mîncare decît cea cu care e obișnuit. Cînd taie porcul, nu-i așa, omul a treia zi nu mai suferă nici mirosul cîrnatului... iar vara, dacă ar putea mînca o înghițitură bună, ce mult i-ar plăcea, cînd i s-a dezvățat burta... Păi așa e și porcul. Nu trebuie să-i dai porumb pînă nu te-ai hotărît: de-acu îngrașă-te, frățioare... pînă acu ai trăit cum ai trăit. Mai ai trei-patru săptămîni, îngrașă-te cît mai mult.

Totdeauna a fost mîndru de porcii lui — nu că i-ar fi îngrășat cine știe cît, că niciodată n-avea din ce să-i îngrașe pînă la două-două chintale și jumătate, pentru asta îi trebuia porumb — dar era mîndru din ce puțin se îngrășau atît cît se îngrășau. Dacă venea vorba sau dacă se arăta vreun cunoscut, pe dată îl ducea la porc.

— Uită-te la el, cumetre, ştii cît porumb a mîncat ăsta pînă acum? Nici atît cît vezi tu cu ochii acum, adică nimic. Iar dacă săptămîna următoare mă pun cu porumbul pe el, atunci să te ţii... nu douăzeci de kile ia după un chintal, ci douăzeci şi trei-douăzeci şi cinci de kile. Ascultă-mă ce-ţi spun!

Nici nu putea să-i fie gîndul la pămînt. Dacă rareori, după un pahar cu vin, îi pornea fantezia, dispărîndu-i din faţa ochilor pînza cenuşie pe care i-o puneau în faţă grijile chinuitoare de fiecare zi, apoi se gîndea la porci, mari cît urşii, Yorkshiri roz, la scroafe care să fete opt-zece purcei şi nu la ce-ar trebui să facă cu ei... ci doar cam aşa: „Apoi, într-un astfel de loc aş arăta eu cine e Barla Mihály! Dar unde e locul acela? În lună?" Se gîndea şi el aşa, într-o doară...

În felul acesta a dus-o pînă la patruzeci de ani. Două-trei luni după aceea, a renunţat la pămîntul căpătat; se înfiinţase în vecinătate o gospodărie de stat. S-a prezentat acolo ca porcar. Chestiunea n-a fost de bună seamă aşa simplă. Nevastă-sa era speriată, spunea că asta înseamnă colhoz... să nu se ducă... Dar pe Barla nu-l speria colhozul, că doar îl făceau tot cei

care au venit aici ca soldaţi să-l gonească pe boierul Nagymajtényi, pe administrator şi pe ceilalţi şi care i-au dat şapte pogoane de pămînt... Apoi el le restituie acum cu respect celui care i le-a dat, statului, şi se întoarce la porci, dar nu lîngă porcul boierului Nagymajtényi, ci lîngă porcul statului. E-adevărat, cuvîntul „stat" nu-i prea plăcea, dar se împăca cu gîndul că statul e totuşi altceva decît boierul şi, la o adică, ăsta e statul muncitorilor şi ţăranilor. Şi-apoi şi al comuniştilor — şi eu tot comunist aş cam fi, îi spuse el mîndru nevesti-si, dar în acelaşi timp simţea ceva ca o strînsoare la inimă, amintindu-şi că sînt vreo doi ani de cînd n-a mai dat pe la şcoala din cătun, unde s-a mutat mai tîrziu de la Vékony Károly sediul organizaţiei de partid.

Aici a fost mai bine, mult, neasemuit mai bine decît cu cele şapte pogoane. Deşi s-a lămurit cu cîştigul, că nu-i mare procopseală, e-adevărat că-i ieşeau cinci-şase sute de forinţi pe lună, însă... şi-acest „însă" a fost cel care i-a speriat mai tîrziu pe oameni; că fiecare kilogram de untură trebuie cumpărat cu bani, că tot ceea ce pînă acum se producea: pîine, porumb, coceni,

paie, cartofi — lucrurile de toate zilele și încălzitul — totul trebuie cumpărat cu bani. Și ce greu e asta aici, prin cătune!... Femeia se tînguia nu o dată că-i e rușine să mai meargă pe la gospodăriile oamenilor după grăsime de cumpărat. Cînd cere ceva, rîd oamenii de ea, dau cu batjocură și scump, dar batjocura ustură mai mult chiar decît scumpetea... De ce nu poate să dea gospodăria asta de stat, dacă e-așa de bună, cîte ceva măcar din cele mai necesare, din ceea ce le trebuie!

Dar a trecut și asta. Au rămas ograda, puii, purcelul, odăile netencuite, cu lut pe jos, iar cu pămîntul n-a mai avut griji. În schimb avea porcii, de care se putea ocupa cît îi ziua de lungă. Din păcate, nu așa cum ar fi dorit Barla. Nici dracu nu se putea lămuri în gospodăria asta!

Vedea și n-avea ce face, că pe lîngă acareturi zac și se prăpădesc, se distrug șase-opt căruțe de cărămizi, iar cocinele purceilor n-au șanțuri de scurgere făcute ca lumea. Purceii intră în noroi pînă la genunchi, se împroașcă unul pe altul, se udă; înghesuindu-se în coteț, se usucă și se lipește părul pe ei, iar după două-trei săptămîni — gata jegul... fir-ar al dracului, păi era

mai mult rost pe moșia lui Nagymajtényi. Acolo dacă ar fi spus o vorbă, a doua zi era lecuit răul. Iar aici? A spus el o dată — l-au lăudat — după aia nimic. A spus a doua oară — l-au lăudat mai mult; între timp, jumătate din purcei s-au umplut de jeg; a treia oară i-a spus directorului cel nou, că cel vechi fusese schimbat. A intrat la el, i-a spus, dar... tot nimic. Noul director, un om bondoc și negricios, îi oferi o țigară, îl ascultă cu atenție, la fiecare al treilea cuvînt notă ceva în carnetul din fața lui, apoi îi strînse mîna cu căldură — ei, totuși asta e democrație, se gîndi mulțumit Barla la ieșire — după aia nimic. „Păi toți trăiesc aici din trîndăvie?“ gîndi el.

Mai tîrziu, după nici o jumătate de an, l-au mutat și pe acest director. A venit un altul. Parcă toată gospodăria asta de stat era loc de trecere, parcă oamenii veneau aici numai pentru a pleca peste o lună, două, mai departe. Pleca un director, pleca și celălalt, pleca contabilul, casierul, agronomul, zootehnicianul — mai mult, în iarna lui 1949 Barla își adusese feciorul cel mare ca văcar: peste trei luni flăcăul i-a spus c-a fost mutat la Kunhegyes. — Dar de ce? Cum naiba să mergi tu la Kunhegyes?

— Păi așa, că eu am cerut. Îmi plac mai mult caii decît vacile... iar aici nu sînt cai, mai de loc nu sînt... așa că m-au mutat.

Și de mirare era că pînă și pe fiu-său îl invidia Barla. Că pleca... că poate pleca... c-o să vadă altă lume, alți oameni, că face ce vrea. Mai știi, poate-l trimit și la școală, iar el rămîne. Rămîne, și între timp rămîne totul în astă blestemată nesiguranță, că într-o săptămînă e vorba: pînă-n toamnă să se îngrașe cinci sute de porci — în altă săptămînă se iau și șoldanii care au mai rămas. Pentru ce? Pentru că n-avem cu ce-i îngrășa. Da, dar peste trei săptămîni sosesc douăzeci de vagoane de porumb, care zace și se udă lîngă pătul un timp, pentru că nu-l bagă nimeni înăuntru, îl lasă să se ude — lovi-l-ar boala pe ăl de-l lasă! — și-atunci sînt aduși trei sute de șoldani la porumbul ud, care trebuie să le fie dat imediat, degeaba protestează Barla la director — dar, tovarășe Marton (al patrulea director de cînd e el aici), ăstora nu porumb le trebuie acum, ci păsat, lături, sau cel mult orz... Răspunsul e același: tovarășe Barla, ne putem gospodări numai din ceea ce avem... scoate-mi dumneata păsat de unde nu e. Ei, vezi că nu

poți? Nici vacile n-au destul... În timp ce porumbul este aici... Ce tot discutăm atunci?

În timpul ăsta se înălța peste capul lui, apăsătoare, aproape fără soluție, problema calității lui de membru de partid. În 1946 plătise ultima oară cotizația și de-atunci de cîte ori, dar de cîte ori ar mai fi vrut s-o plătească! Era gata-gata să pornească cu banii în buzunar, să-l caute pe cel căruia trebuia să-i plătească — dar atunci se gîndea: pe cine să caute? Pe Vékony Károly poate l-au și exclus de-atunci. În orice caz, cînd îl întîlnește omul, nu știe decît să mîrîie, să fie nemulțumit, să-i dea cu gura, să ofteze pentru cotă, pentru impozit (deși se spune că de la eliberare n-a mai plătit impozit). Sau să se prezinte la organizația de partid a gospodăriei, care s-a constituit după venirea lui? „Că și eu aș fi unul dintre voi, tovarăși, uitați carnetul, bucurați-vă, tovarăși — dar iată, cam de vreo trei ani am rămas în restanță cu..."

Nu se putea hotărî și pace! Dacă măcar ar veni cineva la el și i-ar spune: „Tovarășe Barla, ia vino-ncoa nițeluș! Ce-ai de gînd cu restanța aia?" Atunci ar plăti, cu drag ar plăti, chiar toată cotizația o dată, fie ce sumă ar fi... dar s-ar putea oare? Dacă l-au și șters de pe listă?

A dus-o așa pînă cînd, într-o zi, cu ocazia revizuirii membrilor de partid, a fost chemat printr-un bilețel. S-a dus la școala din cătun, unde fusese invitat, dar i s-a comunicat fără multă vorbă că a încetat de a mai fi membru de partid.

Nu cunoștea pe nici unul dintre cei de-acolo. Își răsuci capul, vrînd parcă să spună ceva, dar nu reuși în nici un fel. Ce să mai spună? Că... Că... Tot ce-ar putea spune e împotrivă-i. Atunci mai bine să nu spună nimic.

Unul dintre tovarăși începu să-l întrebe:

— Dar... cum vine asta, tovarășe Barla? De trei ani n-ai plătit cotizația. Se spune — e scris aici în referat — că nici la ședințe nu mai iei parte de cine știe cînd. De ce?

Tăcea.

— Ai ceva? Ți s-a făcut vreo nedreptate cumva? Spune-o!

Bine, dar cum s-o spună atîtor oameni necunoscuți? Asta e altceva, cu totul altceva. In 1945? Pe-atunci el, și Vékony Károly, și Vig Károly, și Tóth Elek, și Bihari Sándor — ei erau comuniștii. Dacă venea cineva de la oraș, de la plasă, la ei veneau. Unde sînt timpurile acelea? Să le spună că el i-a îndemnat pe oamenii din

cătun să pună mîna pe furcă, cînd s-a auzit că se întoarce Bordács să-și ia pămîntul înapoi?

Ridică scurt capul.

— Și... și dac-aș plăti-o?

Roși de cum rosti cuvintele, nu vorbise cum ar fi vrut. Dar o dată ce-i scăpaseră cuvintele, nu mai așteptă răspuns, își descheiă jiletca, scoase din buzunarul dinăuntru portofelul, îl deschise, și-l puse pe masă.

— Iată-l... mai e înăuntru cîștigul pe toată luna, numai lui fiu-meu Lajos i-am trimis douăzeci de forinți la Kunhegyes, că mi-a cerut... Restul poate să meargă tot dacă trebuie. Nu-mi pare rău chiar dacă nu mai rămîne nimic, numai...

Inghiți în sec. Nu i-a fost ușor să spună nici atît, dar aici se poticni cu totul.

I se dădu o admonestare și pentru jumătate de an fu retrogradat candidat. Nu-i mai păsa — plecă cu un cap mai înalt. Oricum, chiar cu admonestare (era just — se gîndea), e totuși comunist. Și încă în aceeași seară, așa, cu capul sus, trecu pragul cămăruței strîmte, cu geamuri mici — aici era organizația de partid a gospodăriei — ca unul care simte că are dreptul. De

cîte ori nu dăduse tîrcoale acestei uşi, luni de zile... înainte vreme, demult.

De-aci înainte era acolo cu cea mai mare regularitate, la toate şedinţele de partid, la toate adunările generale, la toate discuţiile, şi căuta să ia cuvîntul cînd venea vorba de lucrul care-l interesa — pe el îl interesau numai porcii; caii, vacile, păsările, doar cînd se punea problema că mănîncă orzul sau porumbul porcilor. Dar asta era caracteristic nu numai pentru el, ci aproape întregii gospodării. Cînd trebuia discutat planul de însămînţări, nu ştia încă nimeni cîte animale vor fi cînd se va ajunge la seceriş. Şi dacă se vor face, să zicem, atîtea, nu vor trebui oare transferate cerealele la altă gospodărie? Dar dacă nu va fi bine să le transfere, dacă vor avea şi ei nevoie, vor ajunge oare? Nu vor trebui aduse altele? Gospodăriilor de stat li se trimit animale de prăsilă — da, dar în ianuarie sau chiar în aprilie, şi cîte? Cum trebuiesc gospodărite furajele? Ar fi fost sarcina organizaţiei de partid să le discute şi pe acestea şi să ia poziţie, să vadă ce e de făcut (de ce să nu poată şti azi ceea ce va fi mîine), dar de cele mai multe ori îşi treceau timpul nu cu asemenea dezbateri, ci: brigada cărăuşilor se plîngea că nu li se calculează dublu transporturile de noapte sau din zori; brigada crescătorilor de vaci se plîngea că ei cîştigă mai puţin decît cărăuşii, deşi cu vaca ai de furcă toată ziua, n-ai o clipă de linişte, apoi cum să crească media de lapte pe zi dacă li se împart furajele pe cap de vită? Cum să se poate face oare furajarea individuală, cînd nu sînt grătare despărţitoare în iesle şi vitele mănîncă una de sub nasul alteia?

Despre porci, despre munca lui Barla Mihály, se vorbea cel mai puţin. Doar dacă ridica el vreo problemă: ne-ar trebui nişte maternităţi... ne-ar trebui o îngrăşătorie... Se prăpădesc porcii dacă stau închişi cîte treizeci într-o curte noroioasă şi cu pietre. Cum să se poată curăţa? Să-l tulburi, să-l goneşti din urmă, să-i rupi picioarele porcului zilnic sau să laşi sub el mocirla care-i ajunge pîn' la glezne?

Dar şi-a dat el curînd seama că-n zădar ridică aceste probleme, pentru că bugetul nu ei îl stabilesc, ci alţii. Barla Mihály nici nu ştia cine; o bucată de vreme a socotit că statul, apoi a început să vadă că pînă la „stat" mai e mult, un drum grozav de lung: pînă la el mai e plasa, judeţul, apoi nici nu se mai ştie cine — dar direcţiunea e mai aproape şi, cu toate acestea, pro-

punerile făcute la organizația de partid, pînă ajung acolo se transformă într-o simplă problemă de-o frază. Renunță așadar curînd să mai aibă pretenții în ceea ce privește bugetul, cu atît mai mult cu cît vedea mereu că pe asta călăresc toți. Cărăușii, care în zori de zi dormeau duși, iar începînd de dimineață goneau, loveau caii prin noroiul pîn' la genunchi, cînd li se dădea cuvîntul, aveau pretenții la noi oiști și la mai multe furaje pentru cai. Odată însă, furios la culme, tot sări Barla și-i zise cîteva lui Kis Károly, cînd acesta pomeni despre economii la furajarea vacilor — că și statul ar face mai bine dacă ar economisi în altă parte, nu la nenorocitele de vite — și-i mai zise cîteva, luîndu-l la rost, că oare vaca lui Kis Károly pe ce fel de furaje dă mai mult lapte dacă nu pe ale celor zece vite ale statului, date în grija lui, dacă nu pe furajele statului cărate noaptea acasă în spinare?

Trăia, trăia în miezul vieții Barla Mihály, dar nu asta era ceea ce-și dorea el, să primească porci și să-i trimită mai departe — fie îngrășați, fie neîngrășați, că nu știa niciodată cînd se apuca de treabă pe ce să se bizuie. Dar nici cînd a putut să-și facă socotelile dinainte, fiindcă

lucrurile au mers mai tîrziu mai bine, s-au mai organizat, nici atunci nu se dezvolta, nu-și îmbunătățea el munca. Atîta doar că nu mai aveau de furcă cu el. Ce-ar fi trebuit oare să facă pentru ca să nu fie trecută cu vederea munca lui?

Pe la sfîrșitul verii a fost chemat o dată la o consfătuire de plasă. A stat acolo multă vreme printre treizeci-patruzeci de oameni. Dintre aceștia nu cunoștea decît vreo cinci-zece. Au vorbit și despre agricultură, și despre creșterea animalelor. Acolo, deodată i-a trecut lui Barla Mihály prin minte că șeptelul s-ar putea mări dacă trebuie — și trebuie. Se ridică așadar și făcu o propunere: ca în gospodăriile de stat și în cooperativele agricole de producție scroafele să fete de două ori pe an.

Inainte de a spune cuvintele acestea nu-i veni în minte că a mai fost vorba despre asta odată, în alt mod și foarte demult, cu peste doisprezece ani în urmă, încă pe moșia lui Nagymajtényi. Nu-i veni de loc în minte. Dar întîmplarea făcu să fie acolo și Kárász Mihály, care fusese și el pe vremuri slugă la Nagymajtényi. Acesta ținu tare bine minte. O și spuse:

— Ei... dar se îmbolnăvește scroafa !...

Rîse puţin, apoi dintr-o dată deveni serios şi-l privi pe Barla Mihály cu ochi de copoi: „De ce-o fi spunînd el asta? Poate cu vreun gînd ascuns, răufăcător..."

Uite aşa îşi aminti Barla vechea poveste. Roşi, apoi ridică doar din umeri. — Nu păţeşte ea nimic!

Şi din vorbă-n vorbă, cum Kárász povesti întîmplarea de la moşie, arătînd că au şi încetat fătatul de două ori pe an, Barla a trebuit pînă la urmă să mărturisească. Spuse greoi:

— Ce sfaturi dă omul sărac boierilor, nu trebuie luat în seamă. Atunci aşa era: mai puţini porci, mai puţine griji.

Consfătuirea întoarse pe faţă şi pe dos ideea lui Barla. Pînă la urmă, nu luară nici o hotărîre, că de fapt nu asta i-a fost sarcina. Dar la sfîrşit, cînd porniră spre casă, veni la Barla un tînăr.

— Îţi mai aminteşti de mine, nea Mihály?

Barla nu-şi prea amintea. Apoi, cînd acesta îşi spuse numele, ştiu de unde să-l ia: era Gál János, orfanul, fosta slugă a lui Szűcs Károly, ajuns acum membru în conducerea cooperativei agricole de producţie „Miciurin". Crescuse, devenise coşcogeamite bărbat, cu toate că la reforma agrară era socotit un copilandru, de asta nici n-a primit pămînt.

Gál János îl luă de braţ pe Barla şi-l pofti fără înconjur să se gîndească: n-ar vrea oare să plece de la gospodăria de stat şi să treacă la „Miciurin"?

— Nea Mihály — îi zise el pe şleau — mi-a plăcut mult ce spuseşi matale adineauri. Aşa om ne trebuie nouă, dar acum, imediat. Avem planuri grozav de mari. Grija dumitale ar fi numai porcii. Capeţi porci sute, mii dacă trebuie, mai ales dacă iei problema în mînă, ca să fie cît mai numeroşi. Eu nu mă pricep la porci, dar atîta tot mă pricep cît să văd că pentru dumneata toată chestiunea e floare la ureche...

După cum ieşi la iveală mai tîrziu, ultima frază nu fusese tocmai adevărată, ci, dimpotrivă, o minciună spusă ca să-l măgulească pe Barla, pentru că Gál János încă de pe-atunci se pricepea la fel de bine la porci ca şi la toate celelalte, încît Barla Mihály înghiţi de multe ori şi roşi la asemenea vorbe. Dar nu aceasta era important. Discutară şi a doua zi, şi a treia zi. Peste o săptămînă, Gál János îi spuse lui Barla, cu condiţia de a păstra lucrul în taină, că după bilanţul de sfîrşit de an va fi propus preşedinte

la „Miciurin“, că are planuri mari, şi-i împărtăşi şi planurile: cîteva mii de porci graşi, care vor fi toţi ai lui, o nouă îngrăşătorie, o maternitate, pentru care nu vor trebui să aştepte bani de la stat, ci şi-i vor procura ei înşişi. Toate acestea noutăţi l-au convins: peste trei săptămîni, Barla Mihály intră în cooperativa de producţie „Miciurin“.

N-au trecut nici două săptămîni, că apăru şi hotărîrea Consiliului de Miniştri cu privire la dezvoltarea creşterii animalelor, prevăzînd printre altele şi ca scroafele să fie puse de două ori la fătat.

Dar asta nu făcu decît să mărească şi mai mult autoritatea pe care Barla Mihály şi-o dobîndise în faţa lui Gál János încă din prima clipă.

Şi pînă să intre la „Miciurin“ îl preţuia Barla pe Gál János. Îl respecta mai ales că era — nu-i aşa — membru în conducere, iar în toamnă devenise şi membru al sfatului, apoi şi din prietenie, că doar îl cunoştea din copilărie, chiar dacă n-au schimbat în viaţa lor mai mult de zece cuvinte.

Îl mai admira şi pentru că înaintase atît de iute. Că doar, dacă se gîndea bine, Gál era încă slugă la Szűcs cînd el renunţase la pămîntul lui, intrînd în gospodăria de stat, cînd el (îşi spuse în gînd cu îndreptăţită mîndrie) a putut să se rupă de cătuşele proprietăţii private, într-un cuvînt cînd devenise un socialist sau, în orice caz, se putea socoti astfel. Numai că acest János a avut după aceea o soartă deosebit de norocoasă. L-au băgat, de cînd era colectivist, dintr-o şcoală într-alta — a fost parcă prin vreo trei şcoli, cînd trei săptămîni, cînd două luni, şi iată ce face învăţătura: n-are încă douăzeci şi patru-douăzeci şi cinci de ani şi e unul din oamenii cei mai de vază din regiune. E membru în comitetul orăşenesc de partid, e candidat la postul de preşedinte al gospodăriei „Miciurin“ — a cărei întindere întrece de pe acum două mii de pogoane — iar vara trecută a fost în Uniunea Sovietică cu o delegaţie de ţărani.

Cînd se gîndea la toate astea, Mihály nu putea decît să ofteze. De ce-a trecut el de patruzeci de ani? Iată-i pe tinerii ăştia — a lor e lumea! Vor să înveţe? Sînt liberi s-o facă. Să muncească? Oriunde poftesc! Şi cîte şi mai cîte în afară de astea — la repezeală însă n-ar fi

putut descoperi şi altceva prin care se deosebesc tinerii de el, dar i se strîngea inima de cîte ori intra la vreo şedinţă D.I.S.Z.[1] să caute pe cineva, că iată: ăştia cum trăiesc, dumnezeule, cum trăiesc, din oricare poate să iasă un profesor, un agronom sau cine ştie ce. Barla iubea, dar şi invidia această viaţă nouă.

Gál János deveni într-adevăr preşedinte după bilanţul de sfîrşit de an şi nu pierdu timpul, se apucă chiar de a doua zi să alcătuiască nişte planuri despre care înainte spuneau toţi: e o prostie, ce departe sîntem încă noi de aşa ceva! Cînd îl chemă pe Barla Mihály la el cu noaptea-n cap, într-o dimineaţă de ianuarie, rece şi îngheţată, şi-i arătă cam ce gîndeşte el despre porci, Barla clătină la început din cap. Se obişnuise ca de cîte ori se vorbea în gospodăria de stat de construirea unei cocine sau a unui grajd să treacă şi anul pînă la înfăptuirea ei; sau erau cărămizi, dar nu era lemnărie, sau erau grinzi, dar nu erau cîrlige, sau era totul în afară de var, cu care trebuiau făcute ultimele neteziri. Cam cu asemenea îndoieli a primit şi planurile lui Gál János, care spunea că pînă

1 Uniunea Tineretului Muncitor din R.P. Ungară.

la sfîrşitul primăverii trebuie făcute două noi maternităţi şi o îngrăşătorie modernă; — adică, de ce am avea nevoie? de cutare şi cutare! vor fi terminate pînă la sfîrşitul lui mai, şi gata!

Se obişnuise Gál János pe la şcoli cu un fel de a vorbi destul de curios pentru Barla; se apuca să dovedească pentru ce e bine ceea ce propune, apoi lovea în masă: „Să ne punem pe treaba!“ Şi în următorul sfert de ceas se şi apuca de treabă.

Barla Mihály stătea şi asculta cifrele şi datele, îl asculta şi-l privea pe tînărul ăsta: oare cîtă crezare i se poate da? Desigur, ar fi bine, ar fi foarte bine tot ceea ce vrea el — dar cine să le înfăptuiască toate astea? De unde bani?

— Iese cîştig la porci sau nu? îi reteză îndoielile Gál János.

— Cum dracu să nu iasă, dac-o faci cu socoteală!

— Ei, cît?

— După cum e treaba.

— Ei, se poate face în aşa fel ca să iasă mult, să iasă cel mai mult posibil?

— Cum dumnezeu să nu se poată? Dac-o faci cu socoteală!

— Ei, nene Mihály, atunci dumneata s-o faci cu socoteală. Inchipuește-ți c-ai primit un împrumut de la cooperativă și că trebuie să-l restitui. Iată cum vei face: vei crește anual opt purcei de la o scroafă Mangalița și unsprezece de la una Yorkshire și economisind atîta și atîta cantitate de furaje pentru îngrășarea lor, vei scoate optsprezece sau șaptesprezece și jumătate procente în plus... Ei, primești?

Barla Mihály a răspuns că primește, desigur, dar în cîți ani, în cît timp, pînă cînd trebuie „restituit" sau cum naiba a spus János?

Dar președintele îi și întinse mîna.

— Ei, lasă timpul, nu despre el e vorba, ci despre construcție — iar deviza este întotdeauna: *cît mai bine, cît mai bine cu putință!*

Și mai tîrziu se gîndea adeseori Barla Mihály: de unde ia János curajul ăsta cu care se apucă de treabă, cu care se avîntă în toate, fără să-l doboare nimic? La sfîrșitul primăverii fu aspru criticat de comitetul de plasă al partidului pentru modul nechibzuit cu care s-a aruncat în aceste nenumărate construcții. A recunoscut, dar nu s-a întristat nici măcar o zi. A doua zi, s-a și dus la Barla, care tocmai supraveghea scroafele în maternitățile nou construite:

— Nene Mihály, oi fi tăiat și dumneata vreodată porc, nu?

— Cum dumnezeu să nu...

— Știi unde vin glandele suprarenale?

Barla ridică din sprîncene ca să-și ascundă fîstîceala. Pe moment nici n-a înțeles ce întrebase președintele. Curios om e și ăsta cîteodată! Numai ce-mi vine cu mutra lui arsă de soare, veșnic zîmbitoare, se lasă pe vine lîngă gratiile cocinei, zgîndărește culcușul, între timp vorbește, dar are totuși și ochi să observe că una din balamalele de la ușă a slăbit și-și notează în carnet că încă astăzi s-o repare lăcătușii.

— Că știi — spuse Gál János încrețindu-și fruntea — acum, săptămîna asta, am învățat că glandele suprarenale... că de funcționarea glandelor suprarenale depinde cîtă untură depune organismul. Va să zică porumbul și toate celelalte cu care noi îngrășăm porcul sînt doar... cum să spun, influențarea, dar nu influențarea voită a glandelor suprarenale.

Și-l privi scrutător. Mihály însă nu spuse nimic. Nu putu să scoată o vorbă. Ridică doar din umeri. N-auzise de cînd se știa de glande suprarenale. Cîți porci a tăiat pînă acum — și a tăiat vreo cîțiva sau a asistat la spintecare

- apoi rinichi a văzut în ei, asta fără îndoială... dar glande suprarenale? Dacă nu cumva... dracu mai știe...

Gál János dădu din mînă — nu asta e important. A văzut sau n-a văzut, glande suprarenale există fără îndoială — a învățat-o în cărți de specialitate, iar în cărțile de specialitate nu stă scris orice — și-apoi nu văzute trebuiesc glandele suprarenale, tot nu s-ar putea vedea decît cînd nu mai trăiește porcul — ci influențate trebuiesc, cît trăiește porcul. Și tocmai de aceea dumneata, nea Mihály, să iei deoparte patru porci tineri și vreo patru porci mari de îngrășat: p-ăștia să-i ținem separat, să-i hrănim aparte, dar în așa fel ca să influențăm mai ales glandele suprarenale. Și-om vedea pîn' la urmă ce-o să iasă din asta.

Mihály obiectă că... bine-bine, dar în primul rînd unde să pună el separat de două ori patru porci, cînd toate cocinele sînt ocupate? Iar porcii de îngrășat prin contract, nu-i dă el pentru nici un fel de experiențe, deoarece experiențele pot ieși și prost. Și-apoi, ce porci să aleagă? El poate să spună despre fiecare dinainte — că-i cunoaște pe toți de cînd erau purcei — care va fi gras, de care se prinde hrana mai bine. Îi cu-

noaște după soi... Dar, mai ales: cum să-i separe?

Astfel de mărunțișuri însă nu-l împiedicau cu nimic pe Gál János. După o jumătate de oră a obținut telefonic, nu cu puțină gălăgie, repartiție pentru o căruță de scînduri. Spre seară, scîndurile au sosit. A doua zi a fost gata o cocină împărțită în două, lipită de cocina cea mare, e-adevărat că nu pentru opt porci, ci numai pentru patru, dar a fost destul și-asta. Și nu trecuseră nici douăzeci și patru de ore. Agronomul dădu numai din umeri, că nu merită toată cazna cu experiența, dar pe Barla îl muncea gîndul că — drace! — trebuie să fie ceva în chestia asta cu glandele suprarenale, că doar e clar: dacă hrănești altfel porcul, altfel se îngrașă, așa că-i luă apărarea lui Gál János față de agronom, cu atît mai mult cu cît vedea în acesta un vechi adversar și nu se putea uita la el fără bănuieli.

De cînd venise aici, îl cuprinsese mirarea cînd dăduse cu ochii de agronom, pe care-l cunoștea de mult, încă de pe moșia lui Nagymajtényi. Fusese acolo ajutor de logofăt: Balla îi spunea. Cum și-au dat mîna, și-a amintit de îndată cîtă gură a făcut el, cît s-a certat în '45, ca să nu i

se dea ăstuia pămînt nici din fondul de rezervă. Atunci i s-a dat — bine. Şi acum? Iată, acum slu-e-aici, a venit şi aici, îi e totuna ăstuia cui slu-jeşte: cooperativei sau lui Nagymajtényi. — e cazul să nu-l slăbească din ochi.

Şi nu l-a mai slăbit din ochi. De trei ori se gîndea cînd Balla dădea vreo dispoziţie în legătură cu porcii, iar uneori prefera chiar să schimbe sau să amîne executarea, chiar şi atunci cînd nu-i găsea nici un cusur. Se întreba într-una ce caută Balla ăsta aici, chiar dacă nu-i dovedită reaua lui credinţă? Cît cîştigă Balla aici? Fără îndoială nu mai mult decît el. În trecut ar fi putut să cîştige... de vreo zece ori mai mult. N-are ăsta interes să ne muncească nouă — mormăia el de unul singur şi căuta, pe unde putea, să-l pîndească pe agronom dacă nu cumva le trage chiulul, luînd banii de pomană.

Însă teama asta a avut-o degeaba, deoarece, cînd lucrai cu Gál János, puteai face multe, dar să tragi chiulul era cu neputinţă. Îl punea la treabă şi pe agronom de-i ieşea limba de-un cot. Barla, dacă se gîndea bine, trebuia să recunoască că pe moşia lui Nagymajtényi n-a fost om, fie el administrator sau logofăt, care să fi putut scoate măcar pe departe un randament atît de

mare ca Gál János. De ce? Fiindcă el nu se purta niciodată ca un jandarm, niciodată nu dădea vreo dispoziţie, cerînd: „Mîine să fie gata!“, ci bătea pe la patru dimineaţa, de pildă, la agronom: — Trezeşte-te o dată; ia ascultă, peste noapte am chibzuit la cutare şi cutare lucru, vezi şi tu dacă e bine. Dacă e-aşa, vino pînă după-masă cu propuneri... În muncă nu-l puteai întrece pe Gál János. La fătările de la începutul verii, cînd Barla era la a doua noapte albă şi aţipise în colţ, rezemat de perete, se pomeni că, în timp ce el dormise, preşedintele le-a ajutat să vină pe lume la aproape o duzină de purcei. De cum se trezi, Gál Jáos îi şi spuse: — Uite, nea Mihály, ce m-am gîndit, să ducem scroafele la vier în grupe. Nu s-ar mai lungi fătările atît de mult. Se poate organiza, discută amănuntele cu agronomul.

O bucată de vreme mîrîi împotriva agronomului. Îi spuse şi lui Gál János. Acesta se mulţumi să rîdă. — Lasă, nea Mihály... şi ăsta a trăit toată viaţa de pe urma muncii lui... Că a avut o muncă mizerabilă? Ei, acum are una mai frumoasă, mai bună, nu-mi pasă nici dacă trăieşte mai bine ca înainte de pe urma ei. Dimpotrivă! Tocmai asta aş vrea, să trăiască mai bine. Ei,

nea Mihály, nu mai fii stîngist. Ce-ai să spui cînd am să-i dau un laborator și n-o să aibă altă treabă decît să cerceteze, să caute ce mai trebuie să facem? Nu așa mi-l închipui eu pe agronom, umblînd pe ogoare toată ziua, ci să aibă timp să învețe, să chibzuiască. In definitiv, pentru a organiza munca sînt și eu aici, și șefii de brigadă.

A fost el într-adevăr acolo pînă-n toamnă, cînd l-au trimis la o școală de zece luni. Iar îl iau pe ăsta — își zise Barla clătinînd din cap și-l invidia, grozav îl invidia pe președinte, pe care însă județul îl propuse la școală tocmai ca să-l dezbare de felul nechibzuit de a lucra, să aibă un an în care să se dedice în întregime lucrului care-i era cel mai necesar și care îi și plăcea mai mult: învățătura.

Plecînd la școală, Gál János de fapt l-a lăsat în drum pe Barla Mihály. Tare s-a amărît după plecarea președintelui, cu porcii lui separați pentru cercetarea glandelor suprarenale (despre care, de altfel, în vara aceea n-au reușit să afle nimic) și cu planurile de îngrășare teribil de mari. E-adevărat că pentru îngrășare nu președintele era necesar, ci porumb și oameni care să facă nenumăratele munci. In timpul verii,

Gál János i-a făcut independenți pe porcari, organizîndu-i în brigadă separată (așa cum i-a organizat în brigadă și pe văcari, pe ciobani, pe îngrijitorii de păsări, punînd în fruntea fiecăreia un responsabil) și astfel, ca șef de brigadă, Barla Mihály lua regulat parte la ședințele direcției, la consfătuirile șefilor de brigăzi — ca comunist era de față și la adunările de partid, pe scurt, vedea cum se conduce, dispozițiile se dădeau de față cu el, orice hotărîre se lua cu știința lui — dar pînă acum fusese aici Gál János, iar acum nu mai era... Și el nu vedea din asta decît partea proastă. De pildă, faptul că, deși luase parte ani de zile la adunări, la consfătuiri, nu învățase să poarte discuții. Nu învățase și pace! Întotdeauna spunea pe șleau ceea ce avea de spus, așa cum îi venea la gură, iar oamenii, care voiau îl ascultau, care nu, nu. Să argumenteze, să-i convingă pe ceilalți de dreptatea sa, nu reușise niciodată de cînd era la „Miciurin". Dar pînă acum nu-i păsase, că era președintele acolo și-i lua partea cînd vorbea de lucruri pe care și el le sprijinea, cînd spunea de pildă că trebuiesc mai mulți porci și pentru aceasta e nevoie în primul rînd de fonduri mai mari. Apoi dacă se plîngea, dacă bombănea,

dacă era nemulţumit sau neîncrezător, Gál János întotdeauna îl potolea, spunîndu-i: „Ei, tovarăşe Barla, dezvaţă-te o dată de aceste veşnice stîngisme". Gál János citise în Stalin că pentru devierea „de stînga" e caracteristică neîncrederea în victoria socialismului — cel puţin aşa îşi amintea el această teză — şi o aplica întru totul atît propriilor sale ţeluri, cît şi celor ale cooperativei de producţie „Miciurin". Dacă cineva spunea că maternitatea nu poate fi gata pînă-n mai, preşedintele bombănea: „Of, iar sînteţi stîngişti". De fapt, în cătun, prin a fi stîngist se înţelegea că vrei să fii mai catolic decît papa, că actuala luptă de clasă nu-ţi este de ajuns luptă de clasă, dar deoarece Gál János era totuşi ţăranul cel mai citit de prin împrejurimi, iar lui îi rămăsese în cap doar atît că stîngismul înseamnă îndoială în victorie, la „Miciurin" s-a format astfel o părere cu totul originală despre devierea „de stînga" şi „devierea de dreapta. Pe baza unor asemenea noţiuni a rămas Barla Mihály un „veşnic stîngist", cuvinte care după plecarea lui Gál János i s-au putut arunca mereu în faţă fără nici o jenă.

Ceea ce în unele privinţe n-a fost de loc lucru de şagă. Să luăm, de pildă, întîmplarea cu pla-

nul cooperativei de producţie „Miciurin" pe 1952. Această cooperativă, mult mărită, căuta să intensifice în aceeaşi măsură şi muncile care trebuiau executate. Cînd Gál János a plecat la şcoală, cooperativa „Miciurin" avea trei mii de pogoane, după comasările de la sfîrşitul lui octombrie se apropiaseră de cinci mii — îi atrăgea pe oameni recolta din august şi avansurile în bani în valoare de opt-zece mii de forinţi — iar pînă în iarnă, pînă în primăvară, la cele cinci mii de pogoane pămînturi comasate s-au mai adăugat o serie de mici parcele însumînd şase sute pînă la opt sute de pogoane, aşa încît în primăvară cooperativa de producţie „Miciurin" avea în jurul a şase mii de pogoane, iar direcţiunea, însufleţită de exemplul şi stilul de muncă al lui Gál János, a întocmit nişte planuri chiar pentru anul în curs, pentru această cooperativă proaspăt mărită, că putea s-o invidieze oricare mare cooperativă cu vechime.

Iar cînd Barla Mihály a întrebat cum naiba îşi fac ei socoteala să scoată o recoltă de porumb de treizeci chintale, cînd asta atîrnă de vreme, i s-a răspuns, cu lecţia învăţată de la Gál János: Asta iar face pe stîngistul! Desigur, unul era Barla Mihály şi altul Gál János — pe

primul îl interesau numai porcii, nici nu asculta cînd se discuta despre arătura adîncă, despre parcul de mașini, despre semănatul în cuiburi așezate în pătrat sau alte lucruri asemănătoare, așa încît el era împotriva recoltei de treizeci chintale numai într-o singură privință : că asta nu se poate socoti dinainte. Astfel, cooperativa „Miciurin“ a calculat o medie probabilă de treizeci chintale, iar pe baza acesteia, șefului brigăzii de porcari, Barla, i s-a dat împuternicirea să planifice pentru anul următor îngrășarea a o mie de porci. O mie de porci a cîte două sute kilograme fac două mii de chintale porci — aduce un venit de trei milioane forinți ca nimic... Într-un cuvînt, în mîinile lui Barla Mihály se găsea în acest an soarta a trei sau chiar patru milioane de forinți. Și toată răspunderea pe capul lui, că doar el era și șeful brigăzii, și specialistul.

Cît de mari pot fi dorințele unui om ? Dacă ar fi fost întrebat Mihály cu zece ani în urmă, nici n-ar fi putut să răspundă, iar dacă ar fi putut, ar fi răspuns că ar vrea să aibă un număr de porci ai săi. Dar ce-ar însemna asta ? Douăzeci, treizeci. Și-apoi ? Dacă i-ar vinde la

preț bun, ar putea să aibă de două ori pe atîția. Mai mult decît de atît nici n-ar putea fi vorba, pentru că nici pe departe n-ar fi de ajuns un singur om...

Iar acum are în față această sarcină : trei sau patru milioane, pe care ceilalți îi așteaptă de la el anul viitor. Ce departe e asta de cei cîțiva porci ai lui la care visa !

Dacă s-ar băga măcar de seamă — își zicea el. Nu la rezultatul de trei-patru milioane se gîndea, ci să fie băgat în seamă ca Gál János, să fie întrebat dacă n-ar vrea să fie ofițer ca Tóth Péter (cu toate că acolo sînt luați tinerii) — sau orice altceva. Tot nu s-ar duce, ce dracu ar putea face el, decît să se ocupe de porci? Dar tot i-ar face plăcere omului dac-ar vedea că este băgat în seamă, că se ocupă cineva de el, că nu e privit ca un fitecine — cu alte cuvinte, să se vorbească de Barla Mihály prin împrejurimi, în județ sau în țară, ca de Gál János sau ca de Kelencés cel decorat cu Ordinul Muncii, care cu siguranță nu-și cunoaște meseria mai bine decît el — în nici un caz n-o poate cunoaște mai bine.

Cu cine ar putea el discuta despre asta ? Cu nevasta nu, asta e sigur ! Nici nu l-ar înțelege.

Căuta omul cu care ar putea sta de vorbă, dar nu-l prea găsea. Iată de ce-ar fi fost bine ca Gál János să fie aici — un om cu care poți schimba o vorbă, și serioasă și de șagă, chestiuni obștești sau chestiuni personale. Îi simțea mai mult lipsa de cînd nu era aici, decît se simțea mai sigur pe el cînd era aici.

Nici în organizația de partid nu putea discuta așa ceva. Ar fi fost rușinos, s-ar fi putut crede că muncește doar pentru glorie. Ar fi fost greu, ar fi fost cu neputință de explicat că nu e numai gloria — dar n-ar fi nimic... dacă... pe scurt, s-ar strădui, ar face în așa fel încît să profite și statul, și el, cu toții, obștea mai ales. Totuși, păcat că nu-i aici János, că el, dac-ar fi aici, îndată i-ar spune de ce să se apuce. În orice caz, pentru moment, problema celor trei milioane e lucrul cel mai important.

Pînă la urmă, spre primăvară, îi spuse lui Keserü András, secretarul organizației de partid: „Măi András, după cum văd eu, din planul ăsta de îngrășare n-o să iasă nimic".

Începuse vorba cu destulă băgare de seamă, că pe-atunci nu atît planul de îngrășare îl muncea, cît întrebarea: ce-ar trebui făcut pentru ca, la vîrsta lui și ciung cum este, să se evidențieze

printre ceilalți. Numai că Keserü s-a speriat pe dată de vorbele lui și începu să-l descoasă: Și de ce n-o să iasă, de ce n-o să iasă nimic?

Mihály îi spuse pe rînd, cum îi veni în minte, la repezeală, că pînă-n august o să mai meargă treaba, mai încolo însă în nici un fel, iar din toamnă, dacă n-o să fie atît porumb pe cît s-a scontat — treizeci de chintale — atunci nu se poate ști de loc cum va merge mai departe.

Și tăcu.

— Ei, ei, zise Keserü fără să știe ce să mai spună. Lucrase în brigada cărăușilor pînă cînd, o dată cu mărirea cooperativei, l-au scos din producție, dar și el — ca majoritatea celor pe care-i alesese Gál János — se găsea și acum încă sub influența președintelui, simțindu-se jumătate om dacă nu avea alături pe cineva care să-l aprobe sau să-l îndrepte în caz că greșește.

Barla observă șovăiala și se gîndi: iată, acest Keresü e om cumsecade, de treabă, mai răsărit chiar decît mine într-o anumită măsură, dar, dracu știe, fără Gál János și el se poartă ca un nou-născut. Totuși nu e bine; această cooperativă a lor, această uriașă cooperativă, să fie clădită numai pe un singur om, pe președinte? Ce-o să fie dacă într-o bună zi moare cumva János?

Or să rămînă atunci ca nişte orfani, descumpăniţi?

Fără să vrea, se gîndi la ceea ce a spus comitetul judeţean despre politica de cadre a lui Gál János: că nu caută să aleagă oamenii de nădejde, ci pe aceia care-i execută ideile fără să-l contrazică.

Numai că acum János nu era aici, iar de ideile lui nimeni nu ştia nimic, iar Keserü, cînd Barla începu să-i spună că ar trebui făcut ceva cu aceşti porci la vară, sau mai devreme, îşi încreţi fruntea doar, spunînd că o să... o să discutăm mîine sau poimîine, dacă chestiunea e într-adevăr atît de serioasă.

Barla se hotărî atunci să vorbească cu vicepreşedintele, Ulveczki. Şi vorbi: clătină din cap în ce priveşte planul de porumb şi-şi arătă îndoiala că se va putea realiza planul îngrăşării a o mie de porci. La ultimele cuvinte, Ulveczki spuse: — Vezi, tovarăşe Barla, iar nu crezi în victoria socialismului... iar în privinţa recoltei de porumb spuse doar că cine dumnezeu putea să prevadă îngheţul din mai?

— Nimeni, sigur că nimeni — bombăni Barla — numai că ar fi trebuit să se gîndească şi la acest lucru cînd s-a făcut planul.

— Aşa? Şi dacă ne gîndeam, puteam apoi să ne culcăm pe-o ureche, nu?

Ridicau amîndoi din umeri şi se uitau duşmănos unul la altul, vicepreşedintele la porcar cu gîndul că ăsta vrea să se bage în treburi de conducere, deşi astea îl privesc de drept pe el — iar Barla cu gîndul vă acest Ulveczki, lua-l-ar naiba, nici de învăţat n-a învăţat, nici om mai osebit nu s-a făcut decît era pe vremuri, ca flăcău, cînd îl ştia gata de gîlceavă, bătăuş şi chefliu. „Pentru ce dracu o fi ăsta vicepreşedinte? Doar pentru că uneori călăreşte mînjii sălbatici? La asta se pricepe orice golan mai curajos...".

— Eh! zise el în cele din urmă — o să vedem noi.

Au urmat un iulie secetos şi un august secetos şi a început să se întrevadă că nu pe treizeci, dar nici pe douăzeci de chintale de porumb nu se poate pune bază. Cît era ziua de mare privea Barla la porci, la şoldani, care ca mîine ar trebui hrăniţi, la porcii de îngrăşat, pentru care conducerea a stabilit că trebuiesc ţinuţi numai cu o anumită cantitate de porumb, iar restul trebuie completat cu ce se poate... Şi se uita mai ales la purcei, la sutele de purcei fătaţi în august, care, după socoteala lui, ar fi trebuit

îngrăşaţi. Iată realitatea cum îţi face festa. Nu va fi îngrăşat nici unul, nici jumătate sau o treime, căci e limpede: nu o mie, dar nici jumătate de mie nu e în stare să îngraşe această recoltă. Cu atît mai puţin, cu cît Ulveczki şi ceilalţi au comunicat în primăvară la oraş o medie de treizeci chintale, astfel că şi cotele de predare au fost calculate pe temeiul acestui rezultat.

Şi cum se uita la purceii care nu vor putea fi îngrăşaţi, se gîndea tot mai stăruitor: adică de ce să nu poată fi? Că doar s-ar putea. Ar putea face prinsoare că, dacă Gál János ar fi acasă, purceii ar putea fi îngrăşaţi. Asta e sigur. Şi de ce? Pentru că János nu se îngrijea numai de porci, ci de toate. Ia să ne uităm niţel: de ce nu s-a prăşit a patra oară porumbul? Sau de ce s-a prăşit întotdeauna cu întîrziere? Şi aşa cum a auzit o dată de la Kocsis Bálint: de ce nu s-a însămînţat în cuiburi aşezate în pătrat sau de ce nu i s-a făcut arătura adîncă necesară? Cu alte cuvinte, ăştia trag chiulul în dauna porcilor lui? Sau fac economii? Sau sînt neputincioşi, sau ce altceva?

La următoarea adunare generală a şi ridicat problema. Că totuşi e o ruşine, tovarăşi, stau aici cu porcii, azi-mîine n-o să mai avem ce le

da de mîncare, iar porcii slabi au un preţ, că întreţinerea lor e mai scumpă decît preţul de vînzare şi vor trebui vînduţi, pregătiţi-vă la asta, şi pentru ce?

Începu să socotească. Dacă nu întîrziau cei cu prăşitul, făcea şi asta vreo trei vagoane de porumb în plus. Sau poate chiar mai mult. Dacă se prăşea şi a patra oară, asta făcea iar — dracu ştie — poate alte trei vagoane... Va să zică o sută de porci de cîte o sută, o sută cincizeci de kile. Şi dacă mai adăugăm la asta semănatul în cuiburi aşezate în pătrat — păi, mama lor! izbucni el, eu nu mă pricep la agricultură, dar cei care se pricep zic că aşa e mai bine, nici nu e mai greu— nu se putea face asta? Noi, porcarii, putem sta zi şi noapte lîngă porci, că nu s-a prăpădit nici unul în ultima jumătate de an... iar cei cu munca cîmpului nu ştiu cum se face o treabă ca lumea?

Keserü András luă apoi cuvîntul, îi dădu dreptate lui Barla Mihály, mai sublinie că, iată, ce strînsă legătură este între creşterea vitelor şi agricultură, sînt lucruri care privesc întreaga ţară, pe toţi cei din jurul nostru — Barla Mihály, deşi se ocupă de porci, trebuie în mod necesar să vorbească şi de porumb — deoarece

influențează piața, aprovizionarea orașului și încă multe altele, așa că spusele lui Barla Mihály au fost date drept pildă.

Degeaba a fost dat însă de exemplu. Constată chiar după o clipă că, cel mult, a fost adevărat ceea ce a spus, dar de schimbat nu se putea schimba nimic. Arătura adîncă trebuia făcută anul trecut, semănatul în cuiburi așezate în pătrat de asemenea, iar prășitul întîrziat nu mai putea fi dres — doar tocmai asta era buba, că se întîrziase — nu rămăsese altceva decît să se tragă concluzii teoretice. O făcu Ulveczki, spunînd că trebuie sancționați agricultorii.

— Dar cine?

Din asta s-au iscat discuții, căci jumătate sau o parte din agricultori nici n-a fost în cooperativă cînd s-a întocmit planul muncilor de toamnă, iar cealaltă jumătate, dacă a fost acolo, de ce oare ar trebui sancționată? Pentru că unul sau altul are de pe-acum cinci sute de zile-muncă? Atunci trebuie sancționați șefii de brigăzi? Da, însă iar se pune întrebarea: pe care din ei? Veres Károly e șef de brigadă numai din ianuarie, Oláh Sándor e-adevărat că e din toamnă, dar la el porumbul e cel mai bun — acum să-l sancționeze pentru că e cel mai bun?

N-a semănat în cuiburi, totuși are porumbul cel mai bun: să-l sancționeze sau să nu-l sancționeze? Și pe ceilalți? Dintre toți, unii au făcut cîte ceva, alții nu. Așa, în urmă, e greu de stabilit. In orice caz, la această consfătuire nimeni nu și-a luat răspunderea să declare una sau alta. Au lăsat-o deci baltă.

La propunerea lui Ulveczki, toate brigăzile de agricultori au primit o admonestare pentru că „în privința cultivării porumbului n-au procedat cu grija necesară".

Cu asta, porcii lui Barla Mihály nu s-au făcut nici mai mari, nici mai mici.

Incepînd de-atunci, nici n-a prea stat de vorbă cu Ulveczki: îl socotea un om de nimic, care degeaba îl înlocuiește pe președinte, nu te-ajută la nevoie, nu e cel care ar trebui să fie... Iar pe Keserü András îl privea întotdeauna cu un oarecare dispreț: Mă, nefericitule, unde ai fi tu dacă János n-ar fi avut încredere în tine? Unde sînt alții, mai breji ca tine? Secretar de organizație ești tu? Dacă trece omul pe la comitetul orășenesc, vede că în tot orașul primul om e tovarășul Kállai: președintele sfatului, secretarul sfatului, oricare — toți vin după el, sînt mici în comparație cu el. Asta ar trebui să facă și aici, în

această cooperativă, acest Keserü; numai că n-o face.

Cînd spre sfîrşitul verii Gál János se întoarse acasă, cel mai mult îl surprinse în toată cooperativa faptul că văzu cîţi oameni mahmuri se învîrt de colo-colo. De pildă, Barla Mihály.

— Nene Mihály, ce este? îl întrebă el după prima consfătuire a şefilor de brigadă.

Mihály spuse că nu e nimic. Ce să fie? Au făcut-o de oaie cu recolta, n-o să avem porci.

— Ei, mai vorbim noi despre asta. Vii mîine dimineaţă la mine?

Barla a spus că vine. Nu era nici ora trei, tocmai mijeau zorile, cînd o porni. Era ştiut în cooperativă că Gál János se scoală la trei treizeci — patru, pînă la cinci treizeci învaţă şi abia după aia se duce la treabă.

Barla dormise prost noaptea, fusese foarte cald, pe ferestruici abia intra aerul şi în înghesuiala din cameră — trei copii mai mici dormeau şi ei acolo — se trezi de vreo trei ori. Nu din cauza înghesuielii, a zăpuşelii, ci de emoţie. De cîte ori se trezi, observă că e cald, că nu e aer, că ceilalţi răsuflă greu, că sforăie — într-un cuvînt, că greu va mai putea adormi din nou.

Gál nu locuia departe, merse ca în plimbare pînă la el, încet, să mai treacă timpul, să nu ajungă prea devreme. Cîinele îl cunoştea, îl lătră numai o dată la capătul potecii, de acolo se luă după el scheunînd, apoi nici atît: se culcă sub un pom cu limba scoasă. Mihály urcă pe prispă, găsi uşa din bucătărie deschisă, intră şi spuse un „bună dimineaţa" însoţit de o tuse scurtă.

Îşi trase însă de îndată capul înapoi, complet zăpăcit şi încurcat, şi se înroşi tot: — Ei, ei... În bucătărie, Zsuzsa, nevasta lui János, stătea în copaia pusă pe jos, se spăla, se îmbăia sau aşa ceva. De văzut, din pricina semiîntunericului şi a aburilor, nu s-a prea văzut nimic, doar atît că era goală.

Mihály se aşeză sub dud, gîndindu-se să mai aştepte un timp. În curînd se ivi şi János. Niţel somnoros, cu cearcăne, semn că abia se sculase din pat, şi jenat, căci cine ştie ce-a fost? O fi dat peste Zsuzska? Dracu să le ia locuinţele astea nenorocite din cătun — şi în timp ce ieşi, hotărî ca pînă în primăvară să construiască cel puţin douăzeci de case cu baie.

— Ei, ce mai e nou, nene Mihály?

Dar nici nu aşteptă noutatea că se şi aşeză lîngă Barla pe banchetă. Îi spuse că a studiat

recolta probabilă, situaţia porcilor, totul — dar că nu vede nici o ieşire. Or să fie ei traşi la răspundere, Ulveczki şi ceilalţi — de ce naiba au comunicat treizeci de chintale — dar cu asta situaţia nu e mai bună. Se va putea obţine şi o oarecare reducere la predare, căci cantitatea fixată e mult prea mare — dar nici asta nu înseamnă nimic, sau prea puţin. S-ar putea face însă ceva hrănindu-i pe porci cu ghindă — s-o strîngem din pădurile apropiate cu ajutorul pionierilor, un forint de coş — ar fi ieftin, ar fi bine... dar nici asta nu-i decît o picătură în mare. S-ar putea strînge zece-douăzeci de chintale.

Mihály se mulţumi să dea din cap, spunînd că toate astea s-ar putea face, că ar trebui chiar făcute, dar nu-i veni nimic altceva în minte. Se uita la preşedinte şi se gîndea: iată, l-au dus pe ăsta la şcoală, dar ştie el să aibă grijă şi de el pe unde poate. Locuiesc într-o căsuţă arătoasă, curăţică, iacătă-l cum iese în zori de zi, se cunoaşte că ce poartă pe el nu e cămaşa lui de zi, încălzesc şi apă... Intrerupse însă şirul gîndurilor, ruşinîndu-se că-l preocupă asemenea lucruri.

— Numai bătrîn de n-aş fi, îi spuse el lui

János la plecare, fără nici o noimă, că nu despre asta fusese vorba, ci despre porci.

— Sînt prea bătrîn pentru aşa ceva, adăugă el ca un fel de explicaţie.

János căscă, arătînd astfel că şi unuia tînăr îi poate fi somn şi spuse că e o prostie.

— Numai că vouă, tinerilor...

Gál János făcu un gest cu mîna.

— Ia stai numai... spuse el cu ochii la razele proaspete ale soarelui din zori, care era pe linia orizontului şi care ardea prieteneşte, colorînd tot peisajul în roşu. Ia stai numai: la urma urmei, ce-i aia bătrîn, tînăr? Că ai zece degete în loc de şapte? zise el scurt şi direct, nu cumva să-şi închipuie Barla Mihály că se gîndeşte poate la altcineva. Ai să îmbătrîneşti şi dumneata, şi eu, toţi... o să ne bucurăm mai puţin de neveste... asta-i tot, că o masă bună, un somn bun, odihna după o muncă bine făcută, o să fie şi atunci... şi, pe urmă, ia uită-te: soarele îţi străluceşte la fel de frumos şi dumitale ca şi celor de cincisprezece ani. Aşa că lasă burjuilor, nene Mihály, bocete ca astea: „eh, cînd eram eu tînăr!“

Il conduse pe Barla pe potecă, mai spunîndu-i cîte o vorbă pe drum.

— Cum ai fost dumneata în tinereţe? Fericit?

Pe dracu!... Vezi, nici nu se poate măsura cu mintea ce fericire înseamnă viața asta nouă... să începi s-o cunoști. Știi, cînd la sfîrșitul lunii trecute am privit pentru prima oară o zi întreagă prin microscop — un fel de aparat care mărește, prin care vezi pînă și vietățile ăle mai mici — nu știu, zău, cînd m-am însurat dac-am fost atît de fericit. Și n-a fost rea nici însurătoarea, nu mi-a părut rău.

„Cred și eu!“ gîndi Barla Mihály. Cît își de teră mîna și în timp ce mergea alene spre casă, se gîndi de vreo două-trei ori: „Ce-avea să-i pară rău lui Gál János, vezi bine!...“

Cu ghindă se poate face ceva.

Copiii, elevii, or să poată culege pînă la douăzeci de chintale de ghindă. Cu asta își ia de pe umeri grija a doi porci. Rămîn așa dar cinci sute nouăzeci opt.

Sigur, dacă toată regiunea ar fi o pădure mare, numai pomi, numai ghindă, atunci ar mîna acolo porcii, cum spune și poezia:

E-o pădure de stejari
Unde cresc rîtanii mari,
Vatra codrului n-o vezi,
Ghinda dulce stă grămezi.

Hm, există oare așa pădure? Pentru atîția porci cît are el? Ăștia nici n-ar putea fi mînați acolo, c-ar da jos de pe ei, în drum, și carnea, și untura. O pădure de-asta însă sigur că există. Ar trebui numai mers pînă acolo și adusă ghinda.

Asta-i!

Și-o întinse de-a dreptul spre biroul președintelui, cu toate că porcarul de serviciu strigă după el, să-l întrebe ceva.

— Mă, János! zise el dîndu-și șapca pe ceafă. Mă, János, dacă am cumpăra noi toată ghinda care se află în țara asta? Din munții Mátra... din păduri... mă gîndeam că pe-acolo pe unde a fost în concediu astă iarnă Sike Elek, spunea că a fost numai stejar, numai ghindă... din munții Kékes, de pildă.

Gál János dădu la o parte situația statistică la care lucra, deschise ușa și spuse: — Tu, Irénke... întreabă tu la gară cînd pleacă trenul spre Mátra?

— Trebuie mers la ocolul silvic, zise el întorcîndu-se spre Barla. Pleci mîine dimineață, nea Mihály.

Și a doua zi, în zori, o porni. Plecă cu gîndul că trebuie ghindă, multă ghindă, cît mai multă

ghindă şi pentru bani cît mai puţini. Asta era principalul.

Cel mai lung drum cu trenul pe care-l făcuse în viaţa lui fusese pînă la Szolnok. Acum, cînd trecu Tisa şi în depărtare se iviră munţii — la început ca o mică încreţitură albastră, naiba ar fi putut crede că ajungînd la poale trebuie să-ţi rupi gîtul ca să le vezi culmile — Mihály simţi că-l furnică la inimă. „Hm, care va să zică călătoreşte, şi încă cu ce însărcinare importantă!"

Bineînţeles, cînd ajunse la Miskolc, nu-i mai păru totul atît de idilic, de plăcut. Şi oraşul ăsta e la fel ca toate celelalte, numai că e mai mare şi mai străin, cu străzi multe, în care trebuie să cauţi ocolul silvic sau poate altceva — dracu ştie!

Cînd îl găsi, stătu un timp în poartă, dezorientat, scărpinîndu-se în cap: cum să înceapă? A trebuit să-l întrebe portarul pe cine caută, în ce chestiune.

— Spun eu sus, zise Barla făcînd un gest de superioritate cu mîna, şi-o porni.

Bătu la vreo două uşi — nimic. În altă parte trebuia. Altă cameră: un telefon, nu-i aici tovarăşul director!

Pînă la urmă îl găsi şi Mihály îi spuse încet, liniştit:

— Uite despre ce e vorba, tovarăşe... ghindă ne-ar trebui. Şi să vă uitaţi la mine ca la unul care a lăsat acasă şase sute cincizeci de familii, aproape o mie de oameni ai muncii, care aşteaptă să vadă ce treabă fac eu aici. Afară de asta, toată ţara aşteaptă să vadă ce face cooperativa „Miciurin". Aşa că, cu gîndul ăsta să-mi răspunzi.

— Poftim! zise directorul şi arată înspre geam, afară. E adevărat că fereastra nu dădea spre munţii cu stejari, ci numai spre piaţă, totuşi în gestul lui era ceva important, promiţător. Cît vrei să iei, tovarăşe?

— Tot! spuse Barla.

— Ei, tovarăşe... aş putea să zîmbesc şi să spun... ia-o! zise directorul aşezîndu-se. Dar să chibzuim puţin cu capul limpede: Cine-o strînge, cine-o duce, cine-o încarcă în vagoane, cine-i plăteşte pe cei care o culeg etc.?

Lui Barla i se puse ca o ceaţă pe ochi, răguşi, se scotoci prin buzunare căutînd pipa şi, pînă o umplu cu tutun, zise:

— Mie îmi ajunge că-i a noastră toată ghinda care se poate găsi aici.

— Rectific. Nu toată. Ne mai trebuie de sămînţă...

— Cîtă ?

— Cred că vreo două vagoane.

— Asta o strîng eu, dacă capăt restul pe degeaba. O şi transport.

Directorul se uită la Barla, îl privi o clipă, schiţă un zîmbet, începu să rîdă, se apropie de el, îl bătu pe umeri, ceea ce Mihály suportă bănuitor, pînă nu-şi dădu seama ce vrea să însemne toate astea. Se lămuri cînd directorul întrebă :

— Să fie adevărat ?

— Am zis !

— Pe cinstea mea, dacă-mi strîngeţi ghinda de sămînţă, restul e-al vostru şi la anul.

Şi-i întinse mîna, dar Barla începu să rîdă.

— Păi tot a noastră-i şi-aşa ! Ce... cum adică ? Poate... aţi mînca-o altfel ?

Nu-i venea nici să-l tutuiască, nici să-l ia cu „dumneavoastră" pe director pînă nu ajung la o înţelegere. Se duse apoi la poştă, să cheme la telefon cooperativa „Miciurin" ca să discute amănuntele.

Gál János era la telefon.

— Tu Jáni... răcni în receptor Mihály, socotind că de la aşa grozavă distanţă trebuie să

strige tare ca să fie auzit. E ghindă cîtă-i lumea! Iată ce zic eu... vezi, ai grijă să nu treacă trei minute că după aia costă alţi bani şi aici trebuie să dai bani-gheaţă... m-am gîndit că ar putea veni aici pe vreo două-trei săptămîni o brigadă de tineret... copii, fetiţe... să culeagă ghinda... Şi-ar mai trebui vreo două căruţe, dar alea mai bine le-om lua cu chirie de-aici, de la „Belsped". [1]

Gál János tăcu o clipă la capătul firului.

— Bine, nene Mihály, dacă se poate... Cîtă ghindă aduci ?

— Eu ? Eu de-aici nu plec acasă pînă nu iau atîta să se îngraşe toată mia de porci. Dar ia stai, brigada cine-o adună ?

— Păi, cine ? Dumneata !

— Eu ? De-aici, de la Miskolc ?

— Ei, drăcie, dar ce vrei să faci dumneata acolo o săptămînă, la Miskolc ? Şi aici cine să facă treaba asta ? E nevoie de un om în vîrstă, dumneata spuneai parcă mai deună-zi că eşti bătrîn... ne trebuie un om căruia să-şi lase mamele în grijă fetele, fără teamă că păţesc ceva... Mîine în zori poţi fi aici — şi-apoi au trecut trei minute.

---

[1] Intreprindere de transporturi.

Receptorul țăcăni. Convorbirea luase sfîrșit. Barla Mihály ieși de la poștă și începu să numere pe degete pe cine se putea bizui. Pe școlari — pînă în ziua de 5. Pe bătrîni — deși ăstora nu li se mai îndoaie mijlocul — cît o să fie nevoie. Pe brigada de tineret... zece-douăzeci de copii.., cazare le trebuie ăstora, și mîncare... la toți... Și-o porni la întîmplare. Aranjează el și asta! Ca să poată pleca încă cu trenul de seară, trebuia să aranjeze treburile dintr-o dată, militărește, ca Gál János.

Ajunse în fața ocolului silvic, tocmai cînd cobora directorul. Acesta îl luă de braț pe Mihály, să-l ducă, să-i arate unde e sfatul, unde e „Belșpedul", unde e una, unde e alta.

— Vino deseară la noi la masă, îl invită el.

— Nu pot. Vreau să plec acasă încă cu trenul de noapte.

— Atunci pînă pleci... E cam strîmt la noi ce-i drept, dar te așteptăm cu plăcere... să-mi povestești și mie ce e pe la voi.

Barla Mihály zîmbi.

— O, dacă asta s-ar putea povesti așa ușor! Că e strîmt în casă, n-are a face!... Ești încă om tînăr... eu sînt mai aproape de cincizeci decît de patruzeci de ani și abia acum ne-a venit vremea, mie și muierii, să ne gîndim că ne-ar trebui altă casă, altă mobilă și cîte altele... Asta-i, vezi?

Aprinseră cîte o țigară.

— Știi — zise Mihály pe gînduri — am să mă duc acum acasă, să-mi strîng copiii... trebuie să duc șaizeci sau poate chiar o sută de vagoane de ghindă... mie atît îmi trebuie. Că, ia gîndește-te, să ai în mîna ta soarta a trei sau patru milioane de forinți... Nu-i glumă! Și-apoi și țara se uită la mine. Or să spună oamenii: Ia uite, acest porcar... decorat cu Ordinul Muncii, nici ăsta n-a fost în stare să facă treabă? Asta-i, vezi?

Roși că din lăudăroșenie copilărească și-a acordat Ordinul Muncii, dar trebuia să-și ia măcar o fărîmă de avans pentru ceea ce se pregătea să facă: să ducă acasă șaizeci de vagoane de ghindă în trei săptămîni, să îngrașe cei o mie de porci pînă la două sute cincizeci de kilograme, să...

„La urma urmei, n-am decît patruzeci și șase de ani", gîndi el.

NOROCUL LUI BARLA MIHÁLY

La tragerea din august obligațiunea [1] lui Barla Mihály a ieșit cîștigătoare. A cîștigat omul douăzeci și cinci de mii de forinți. La început, nici n-a prea știut ce să facă cu atîția bani. Mai apoi i-a venit cheful, dispoziția și fantezia să-i cheltuiască. Nu că pînă atunci n-ar fi știut pe ce să-i cheltuiască, dar în primele clipe i-au venit în minte numai lucruri care, după aceea, recunoscu el însuși că sînt prostii. De pildă, responsabilul magazinului popular a insistat, în zadar, oferindu-i o bicicletă de damă, căci Barla reuși pînă la urmă să se stăpînească și n-o cumpără, deoarece nevastă-sa avea bicicletă încă de anul trecut.

[1] Obligațiuni de stat cu cîștiguri.

Dar astea fură numai primele clipe de zăpăceală ale cîștigului. După aceea, totul a intrat în normal: Barla Mihály avea pentru cei douăzeci și cinci de mii de forinți aceeași grijă, scotea din ei cu aceeași chibzuială fiecare hîrtiuță de zece și douăzeci de forinți, ca și din banii cîștigați în douăzeci de ani de muncă grea și amară.

Dar în sat întîmplarea asta nu putea fi trecută cu vederea, ca și cum l-ar fi privit numai pe Barla Mihály, mai ales că el cîștigase, primul și dintr-o dată, o sumă atît de mare. Oamenii au tot venit pe la el să-l întrebe: „Ei, cum a fost?“, să se convingă că a cîștigat într-adevăr banii de pe urma obligațiunilor în valoare de patru sute de forinți, că i-a ieșit la sorț una de două sute de forinți. Nu-i cumva înșelătorie, n-o fi vreo amăgire? Cum adică, cu trei ani în urmă a dat patru sute de forinți, iar acum a primit în locul lor douăzeci și cinci de mii?

— Apoi — spuse femeia lui Gulyás — ăștia douăzeci și cinci de mii abia dacă fac azi ceva mai mult ca ăi patru sute de-atunci.

Asemenea argumente neizbutite sînt însă spulberate într-o clipă de mînia poporului sau nici măcar de mînie, ci de simțul dreptății. Femeia lui Gulyás spusese toate astea la pompa de apă — întîmplător tocmai la acea pompă de apă, singura din sat, care fusese făcută acu doi ani. Așadar, dacă socotești bine, mai poate să reiasă că și fîntîna asta a fost săpată tot din fondurile împrumutului de stat, mai știi? Femeile se puseră pe dată să socotească.

In '49, cînd au achitat împrumutul de stat? ia să vedem, cît făcea atunci grîul?

A ieșit la iveală că făcea cînd mai mult, cînd mai puțin. In unele părți n-a avut de loc valoare, pentru că în '49 nu puteai vinde grîul cui vreai și unde vreai, se vindea numai pe sub mînă. In schimb, tot atunci, un purcel înțărcat făcea trei sute de forinți — femeia lui Szabó Adám își amintea că șase sute — iar acum... și pe chestia asta s-a pornit ciorovăiala. Pentru că acum nimeni nu mai vinde purceii, fiindcă au un preț prea mic. Și atunci cum să socotească? Valora banul pe-atunci mai mult sau mai puțin? Pentru cel ce voia pe atunci să vîndă purcei, banul făcea mai mult, vezi bine; dar celui ce voia să cumpere, banul îi părea, de bună seamă, mai mic. Ei, și-acum, mai fă socoteala dacă poți!

Vorbe în pustiu... Lelea Elek a hotărît chiar de la început, pînă n-apucă vreunul să trîntească una boacănă:

— Se poate ca banul să fi prețuit mai mult pe atunci, ori poate că prețuia mai puțin, nici dumnezeu sfîntul n-ar mai ști să spună, că doar prețul se schimbă mereu la toate, cine mai poate ține socoteala?... Iată, de pildă, acu trei ani un kil de lapte valora șase ouă, iar șase ouă un kil jumate de porumb; iar acum un kil de lapte valorează cît trei ouă, în schimb trei ouă fac patru kile, patru kile jumate de porumb. Totul atîrnă deci de recoltă: dacă e secetă, e într-un fel, dacă nu e secetă — într-altfel...

Oricum ai întoarce-o însă, douăzeci și cinci de mii de forinți sînt douăzeci și cinci de mii de forinți. Aici n-ai ce discuta.

Așa că femeile nici n-au prea mai vorbit la fîntînă despre prețuri, ci mai mult — și asta în schimb cu prisosință — ce-ar face fiecare, dacă ar da peste ele un noroc ca al lui Barla Mihály. Că ar putea să-și cumpere de unele, de altele... Degeaba, norocul îl urmărește pe om numai dacă-i e scris! Iată-l pe Barla Mihály: acu zece

ani era o slugă zdrențăroasă, iar acum cîștigă douăzeci și cinci de mii de forinți.

— Și-ar putea lua mobilă în casă, spuneau unele.

Da, adevărat, se știe asta, cu zece ani în urmă Barla Mihály era o slugă zdrențăroasă. Dar asta acu zece ani. De atunci nu mai e nici slugă, nici zdrențăros.

Ar putea trăi foarte bine și din ce cîștigă, fără acești douăzeci și cinci de mii de forinți. Și-a făcut și casă acu doi ani... așa că aici discuție nu încape.

Numai că la Barla Mihály acasă treaba asta n-a mers atît de ușor.

Cum am spus, tot satul trecea pe la ei. Fiecare venea cu cîte-un sfat bun; dacă nu cu altceva, măcar cu atît: că banii trebuie cheltuiți cît mai repede, urgent, cît e timp.

Alții, în schimb, că banii trebuie puși bine, nu trebuie cheltuit din ei nici un filler, că cine știe?...

Mai ales femeile veneau cu ideile astea. Peste zi, Barla Mihály lipsea de acasă, era crescătorul de porci al cooperativei agricole de producție, așa încît n-avea timp să ceară sfaturi privind utilizarea banilor. În loc de asta, cît era ziua de

mare, se gîndea unde să-și pună purceii care se nasc, că dacă-i lasă sub scroafa care i-a fătat, se mai rătăcește pe-acolo vreo scroafă străină și-i mănîncă...

De aici se poate vedea că gospodăria nu era înzestrată prea bine cu cocine pentru porci. De fapt, nu era de loc. De un an aproape se punea problema construirii maternității, dar se tot amîna de pe o zi pe alta, și maternitate tot nu exista.

Iar scroafele în august au început să fete.

Tocmai despre asta a fost vorba azi dimineață, la ședința direcției, cînd Barla Mihály a atacat conducerea enervat, roșu de supărare, trăgînd și cîte-o înjurătură și arătînd că aceste maternități puteau fi construite încă din mai, iunie, dacă ar fi fost bunăvoință. Iar nevastă-sa, ca vicepreședintă a gospodăriei, se pricepea să-l susțină. A fost discuție mare și toți cîți erau de față căutau argumente de tot felul.

Curios, dar în timpul ăsta le ieșise complet din cap cei douăzeci și cinci de mii de forinți. Nici prin gînd nu le trecea că la fîntînă, la cooperativa de consum, în tîrg, pînă și acasă, în casa lui Barla Mihály, numai despre asta se discută: ce-o să se întîmple cu cei douăzeci și cinci de mii de forinți?

Nimeni nu s-a gîndit, și nici n-ar fi crezut, că pe soții Barla îi interesează acum mai mult maternitatea scroafelor decît cei douăzeci și cinci de mii de forinți. Acasă, bătrîna Barla, mama norocosului crescător de porci, primea tocmai pe al cincilea vizitator. Stătea de vorbă bucuroasă cu fiecare.

— Vai, lele Barla, am venit doar cu un cuvințel... dacă mai poți sta de vorbă cu mine...

Și zîmbeau pe înfundate, rușinați. Iar lelea Barla îi liniștea și-i poftea înăuntru.

— Dar, fata mea, intră... vino, dragă, că doar nu mîncăm oameni. Misi n-a venit încă acasă.

Cînd aflau asta, vizitatorii se cam întristau, pentru că ei tocmai cu Misi sau măcar cu nevastă-sa ar fi vrut să stea de vorbă.

De pildă, Árkus Gergely își propuse vaca spre cumpărare. Știa că Miska n-are vacă pe lîngă casă, iar vaca lui e vită strașnică, n-o să le dea nici o bătaie de cap. Că, oricum, mai devreme ori mai tîrziu, și el va fi nevoit să ia calea cooperativei agricole de producție, dar pînă atunci, cît mai poate omul, rămîne individual, apoi — fie ce-o fi !... A vorbit mult Árkus Gergely, a dat din mîini, nici dracu n-ar fi crezut că mai are ceva în gușă. Că ar mai avea și-un alt gînd de-

cît acela de-aș vinde vaca. Dar pînă la urmă tot a spus-o : că ar putea el oferi și porci, dar în așa fel încît imediat să-i și răscumpere... pentru că se știe : membrii cooperativei au dreptul să crească o scroafă cu purcei... „Și, după cîte știu eu, Mihály n-are“, spuse el apăsat, așa că ar putea s-o țină pe-a lui... dar asta o spuse numai așa, într-o doară.

Bătrîna Barla, dacă s-ar fi gîndit bine, s-ar fi mirat că într-o singură zi a vizitat-o atîta lume, pentru care ei deveniseră deodată atît de importanți, bucurîndu-se cu toții de norocul lui Mihály. Toți spun că e bine, că e foarte bine, că un cîștig ca ăsta nici n-ar fi putut nimeri un om mai potrivit. „Cît de dreaptă e totuși soarta !“ Că tot atît de bine ar fi putut cîștiga și secretarul organizației de partid, Nagy Domokos, dar — slavă domnului — n-a cîștigat el. La care, bătrîna Barla se mulțumea să dea din cap, fiind de acord cu „slava domnului“, pentru că și ei îi părea mai bine că fiu-său a cîștigat și nu altul.

Numai că, cu oameni din ăștia, care veneau cu afaceri, ea tot nu putea face nimic, doar atît ca-i poftea să vină cînd va fi acasă Misi... Așa că plecară cu toții.

Tîrziu, la ora prînzului, intră pe poartă, la bătrîna Barla, Nánási Gábor, preşedintele cooperativei agricole de producţie, care-l căuta pe Mihály.

Bătrîna Barla zise mirată:

— Păi, Mihály e dus la cooperativă, de ce-l cauţi aici? Nu v-aţi întîlnit, maică?

— A plecat, dar nu ştiu încotro...

— Şi cam ce-ai vrea de la el?

— Să stau de vorbă, zise Nánási întorcînd capul, dar tocmai în clipa aceea se deschise uşa şi intră Barla cu nevastă-sa.

— Ca să vezi... spuse gînditor Nánási cînd s-au aşezat la masa din grădină. A dat norocul peste tine! Faci cinste!

— Apoi... bine, bine, cînd om avea timp...

— Cum adică?

Barla Mihály rîse.

— Uite aşa, că am atîtea griji de trei-patru zile, încît am şi uitat de această fericită obligaţiune... adică, mai bine zis, n-am uitat, banii sînt aici, în sertar, numai că n-am avut pînă acum nici măcar răgazul să discutăm ce-am putea cumpăra cu ei. Adică, acum îmi stă pe inimă mai mult chestiunea maternităţii pentru scroafe.

Şi-l privi aspru pe preşedinte, iar acesta îi întoarse o privire tot atît de aspră.

— Asta mie mi-o spui, Mihály?

— Ei, spun şi eu aşa...

— Şi tocmai mie mi-o spui? Apoi să vorbim ca de la om la om.

— Mie mi-e totuna, dădu din umeri Barla Mihály. Mi-e absolut totuna cum vorbim, că doar am spus-o şi azi dimineaţă. Fapt e că n-avem maternitate.

— Şi asta e vina mea?

— Ce ştiu eu? A ta sau a altuia. Nu ştiu!

Îşi răsuci o ţigară.

— Atunci de ce mă tragi pe mine la răspundere?

— Te trage naiba. Repet doar ce-am spus şi de dimineaţă: maternitatea trebuia să fie făcută pînă în iunie şi nici azi nu e gata.

— N-avem bani, Mihály.

— Nu? Paştele şi dumnezeii... cum să nu fie bani? Mie să nu-mi spui că n-avem bani.

— Repartiţie n-avem...

— Pentru ce? Pentru cuie? Pentru scînduri? Cumpăr la oraş cîte poftesc!

— Cu bani gheaţă!

— Apoi, dacă trebuie, cu bani gheaţă... Dacă

trebuie, fără supărare, dau și nădragii cooperativei, numai să avem mai degrabă ce ne trebuie...

— Bani gheață n-avem, Mihály. O mie, o mie cinci sute, s-ar mai putea găsi...

— Nu înțeleg.

Și se uita la președinte: ce dracu o fi vrînd ăsta de la el? Nu-l înțelegea. Intr-adevăr, nu pricepea nimic din toată chestia asta. L-a atacat, l-a făcut de două parale pe omul ăsta azi dimineață, și acu e în stare să vină aici, să spună de toate, să susțină ba una, ba alta, să arate că dreptatea e de partea lui... ăsta n-o mai fi avînd nici un pic de rușine?

Nu vede că el e responsabil pentru toate? Că e ca un... Barla Mihály gîndea: ca un fel de terchea-berchea.

Nu-i plăcea de fel președintele. Dar îl asculta, să vadă ce spune.

— Mă, Mihály — spuse președintele — ia ascultă aici, tu ai bani.

— Ce bani?

— Păi, ăi de i-ai cîștigat.

Nevasta lui Barla Mihály făcu neliniștită o mișcare. Nu-i plăcea asta în nici un chip. Ce-l privește pe Nánási banii cîștigați de ei cu împrumutul de stat?

— Da, am... și ce vrei?

— Păi, cu bani gheață se pot cumpăra scînduri, cuie, praf de cărbune, totul.

Se făcu o liniște mormîntală. Barla îl privea pe președinte. Il privea și se gîndea. N-avea încredere în el, dar trebuia să se gîndească, neapărat, poate spune un lucru bun, poate întinde vreo capcană, poate una, poate alta... Poate peste o săptămînă o să se spună că Barla Mihály nu e omul colectivității, că nu face nimic pentru obște, că din partea lui cooperativa poate să și crape, n-o ajută nici cu un filler, cu toate că i-a picat în poală un cîștig atît de mare...

Așa că nu zise nimic. Inghiți o dată în sec și-i oferi lui Nánási punga cu tutun.

— Hm?

— Ai da cu împrumut cooperativei?

— Bani?

— Bani.

— Pentru ce?

— Pentru ce? Știi tu prea bine. E și interesul tău. Pentru maternitate.

Și tăcu o bună bucată de vreme. Rămăseseră un timp tăcuți, împotmoliți și se așternu o liniște adîncă. Barla adulmeca, respira greu, era în încurcătură, ar fi așteptat de la nevastă vreun

sfat, dar nici nu îndrăzni să se întoarcă spre ea, deoarece își închipuia că femeia o să-i spună: nu!

Așa-s femeile, se despart greu de bani, după ce au pus mîna pe ei.

În cele din urmă spuse:

— Cît?

— Vreo cincisprezece mii!

Atunci nevasta lui Barla răbufni:

— Vezi-ți de treabă!

Nánási dădu din umeri, aprinse o țigară și spuse:

— N-am venit aici să cerșesc. Pe încredere... în cooperativa ta doar poți avea încredere. Sînteți membri în conducere amîndoi... și tu, și nevastă-ta...

Făcu un gest larg spre curtea întunecoasă.

Și dădu iar din umeri.

— Apoi... chiar că a fost și păcat, așa, pe nepusă masă... m-am cam pripit... Eh, să fi fost niște oameni sovietici, i-ar fi dat de mult... ăia nu mai sînt atît de egoiști... Am auzit că vrei să-ți iei o mașină.

Barla era enervat, mînios. Se înroși tot:

— Ești nebun... vrea dracu mașină.

— Păi, știu eu? Dacă nu mașină, atunci altceva. Cumpără, cumpără-ți ce vrei. La urma urmei, sînt banii tăi... Și poți să-ți cumperi ce poftești, iar ăilalți să plătească investițiile care s-or face... c-or să fie multe... or să se scadă din zilele-muncă. Alții o s-o simtă mai tare ca tine... că nu toți au cîștigat douăzeci și cinci de mii de forinți...

Lui Barla i se roși fruntea, ar fi vrut să-i dea un răspuns să-l usture. Apoi simți deodată că cel mai usturător răspuns ar fi să-i spună femeii:

— Ia vino încoa... unde-s banii?

Și o puse pe nevastă-sa să-i aducă. În ciuda protestului ei mut, numără în palma lui Nánási cincisprezece mii de forinți — cu împrumut — las' că-i dă lui înapoi cooperativa, cînd o avea de unde — și cu-asta, basta! Dar, în primul rînd, trebuie folosiți pentru maternitate. Îl crede că ridicarea unui împrumut de la bancă este o treabă care durează, că poate să țină și două-trei săptămîni, în timp ce fătatul bate la ușă, nu e timp de pierdut, așa încît...

Își scuturară mîna, luîndu-și rămas bun.

Pînă una-alta, a doua zi întreaga comună era informată: de pomană a cîștigat Barla Mihály un sac cu bani, pe toți a trebuit să-i verse la

casieria cooperativei. Pentru că un colectivist nu poate avea un cîştig bun, nu se poate îmbogăţi de unul singur, ci numai împreună cu ceilalţi... Aşa că nu e nici o scofală să te înscrii în cooperativă.

Cum ştirea n-a fost dezminţită de nimeni, ba, dimpotrivă, nevasta-lui Barla, cînd a fost întrebată, a dat numai din umeri enervată, necăjită şi n-a spus nimic care să contrazică zvonul, toată lumea i-a dat crezare.

Iar Barla Mihály, cînd au căutat să afle de la el, a spus că e-adevărat, dar că nu l-a silit nimeni, că i-a dat de bunăvoie.

Asta, în schimb, n-a mai crezut-o nimeni. Cine e nebun să dea de bunăvoie cincisprezece mii de forinţi şi cine-i celălalt nebun care să creadă că există asemenea nebun?

Nimeni.

Şi-aşa a trecut o săptămînă.

Săptămîna a trecut, dar cuiele, scîndurile, mortarul, varul şi alte materiale de construcţie, într-un cuvînt, nimic n-a sosit la cooperativă. Numai timpul îşi depăna firul său. Încetul cu încetul se termină cu strînsul recoltei, se predară grînele, începuse şi ruptul ştiuleţilor de porumb. În sufletele oamenilor se cuibărise teama: Vai,

dacă i s-au putut lua banii lui Barla Mihály, ce va fi cu banii lor? Se răspîndise chiar zvonul că banii lui Barla Mihály au ajuns la cooperativă numai după ce nevastă-sa s-a pornit să plîngă, bărbatu-său a pus chiar mîna pe topor, dar au fost de faţă ăi de-au fost de faţă — să lăsăm cine au fost ăia, nici lor nu le-o fi făcut plăcere, cu siguranţă — şi banii... duşi au fost!

E-adevărat că din banii rămaşi soţii Barla şi-au mai cumpărat cîte ceva, şi-au luat îmbrăcăminte de iarnă, cizme, un radio — şi-au luat de toate cît au putut, nu numai din cîştig, dar şi din avansul pe care l-a dat în august cooperativa — însă asta n-a însemnat nimic pentru nimeni. Căci ce valoare poate să aibă banii ăştia, cînd fiecare ştie că ar putea fi şi mai mulţi!

Se tocmea, de pildă, într-o zi la tîrg Barla Mihály pentru un viţel.

Nevastă-sa îi spuse: „Ce te mai tocmeşti, măi omule; la ce bun viţelul, tot n-avem timp să-i purtăm de grijă; n-a trebuit să-l vindem şi anul trecut? Pentru ce te mai tocmeşti?"

Mihály răspunse: „Uite-aşa, că-mi place!" Pentru că omul, chiar dacă nu trăieşte din ce tîrguieşte la piaţă, e bine să-şi mai arunce un ochi prin tîrg, să compare preţurile, să se mai

gîndească — în general, nu e rău să cunoşti piaţa!

Şi nici n-avea de gînd să cumpere viţelul. Ar fi putut s-o facă foarte uşor. Omul se tocmeşte şi dacă n-are de gînd să cumpere, spune la urmă: „Ei, e prea scump pentru mine!" şi pleacă.

Numai că în sat ştiau mulţi că soţii Barla n-au vacă. Iar că au cîştigat, ştiau toţi.

Încît, cînd Mihály spuse despre viţel: „Aşadar nu e de vînzare, bade, precum văd", se şi aflau trei oameni în jurul lui, care-şi dădură cu părerea:

— Nici pentru asta nu-ţi mai ajung banii, Mihály?

— Păi, din cîştigul ăla ar putea să ajungă...

— Spun unii că aţi avea voie să ţineţi vite pe lîngă casă.

— De voie ar fi voie, numai că nu se poate. N-ai de unde...

— Una e să ai voie şi alta e să poţi...

— Ei, să fi avut eu douăzeci şi cinci de mii... Nu mă mai scumpeam la cincizeci de forinţi pentru un prăpădit de viţel...

Şi, deodată, Barla Mihály observă că-l plînge tot satul; cînd trece pe uliţa principală, se uită

oamenii după el şi spun: „Of, ce l-au mai jupuit şi pe ăsta, săracul!...

Se mai spunea că, după ce-a cîştigat ăi douăzeci şi cinci de mii, ar fi vrut să iasă din cooperativă, ca să-şi facă omul viaţa aşa cum pofteşte, dar nu i-a mers. Pentru cel o dată intrat nu-i aşa uşor! Şi-apoi, chiar ăşti douăzeci şi cinci de mii n-au fost, de fapt, decît o momeală. Nici nu i s-au dat lui banii, ci cooperativei, iar deacolo poate să-i aştepte mult şi bine!

Şi nici maternitatea n-au făcut-o, deşi i-au luat banii; nici mulţumirea asta n-o poate avea, săracul, că cel puţin există maternitatea, să poată cîştiga şi el un ban mai mult.

Nenorocirea cea mare era însă că această din urmă afirmaţie era adevărată, cuvînt cu cuvînt.

Cînd Barla puse problema la conducere, Nánási se mărgini să dea din umeri.

— La urma urmei, banii tăi sînt aici, tovarăşe Barla. N-am luat din ei nici un filler... Pot să ţi-i dau, dacă ţi-e teamă că-i pierzi. Văd că asta te frămîntă toată ziua.

Barla a răspuns că nu-i e teamă de bani. Nici vorbă de aşa ceva! Teama lui e maternitatea, purceii, scroafele, în general toţi porcii, şi nu pricepe ce piedică mai poate să fie acum, cînd

nu se duce lipsă nici de banii de care era nevoie.

Nánási l-a chemat atunci pe casier, i-a dat dispoziție să-i numere lui Barla Mihály cincisprezece mii de forinți pînă la ultima centimă, să-i ia o chitanță în schimb și gata, cooperativa să nu-i mai datoreze nimic; apoi, fără altă explicație, a ieșit din birou.

Așadar hîrtiile cele multe de o sută de forinți, un teanc de o sută cincizeci de bucăți, se găseau din nou în buzunarul lui Barla.

Ar fi vrut să iasă în drum, să-i arate și la vii și la morți. Na, iată, uite cîștigul! Ce tot trăncăniți că mi-a luat banii cooperativa? I-am împrumutat, pentru că mi-au cerut... Că, la drept vorbind, tot mie mi i-am împrumutat...

Numai că pe drum nu l-a întrebat nimeni unde sînt banii. Oamenii îl priveau cu milă și-i dădeau ziua bună ca și cum i-ar datora această mulțumire pentru faptul că un om așa de treabă ca el a fost jefuit cu atîta nerușinare.

De atunci nici n-a mai fost vorba de cîștig. Pe cît de repede a aflat satul că Mihály împrumutase bani cooperativei, pe atît de încet a aflat că-i primise înapoi. Iar cînd a aflat, toată lumea a știut că... „fără dobîndă". Totul a fost

socotit așa, încît Barla în timpul ăsta să nu-i poată folosi. Că lucrurile astea-s făcute toate cu chibzuială!

A treia zi, Barla, cu banii în buzunar, a plecat la oraș, la tîrg, să vadă ce-i pe-acolo: a căscat gura pe la vitrine, a intrat în prăvălii, s-a învîrtit prin magazinele populare, s-a dus la cooperativa de prelucrare a lemnului, a ales scînduri, a ales lemn de construcție, a pus să i le strîngă toate la un loc și-a cerut să-i facă factura.

Nevastă-sa îl tot întreba ce gînd are. Nici nu-i răspunse.

Pînă la urmă, într-unul din magazinele populare ceru patruzeci de kilograme de cuie de diverse mărimi.

Vînzătorul l-a întrebat: În ce scop? Barla Mihály a răspuns: Pentru cooperativă, să facă factura fără nici o grijă. Pînă-n prînz reuși să cumpere o grămadă de material de tot soiul: var, cîrlige de lemn, cuie, scînduri, grinzi, ardezie — facturile însumau sute, chiar mii de forinți; întocmite în regulă, semnate, stampilate. Barla intra dintr-un loc într-altul, pretutindeni dădea comenzi, se enerva, nevestii-si nu-i arunca decît cîte un cuvînt, fără nici o explicație. Era

ferm hotărît: dacă pentru conducere nu e urgent, dacă conducerea este incapabilă, atît de incapabilă încît nici cu bani gheață nu e în stare să facă nimic, apoi o să le arate el, o să construiască singur maternitatea, cu propriile lui mijloace.

Cînd se întoarse la magazinul popular să achite cuiele alese și gata ambalate, dădu nas în nas cu Nagy Domokos, secretarul organizației de partid din sat.

— Noroc!

Și-și dădură mîna. Nagy Domokos își plimbă privirea peste marfa împachetată și spuse rîzînd:

— Ce-ai de gînd să construiești, tovarășe Barla?

— Ia, îmi trebuiesc.

Tovarășul Nagy dădu aprobativ din cap; ar fi trecut desigur la altele, dacă nu și-ar fi amintit deodată cît necaz a avut luna trecută cu cuiele. Săptămîni de-a rîndul nu s-a găsit un cui în tot tîrgul. „Ia te uită, te pomenești că și omul ăsta, cumsecade altfel, s-o fi lăsat dus de zvonurile dușmănoase și s-a apucat acum să cumpere cuie cu zecile de kilograme!?" Îl întrebă:

— Da fă-mă să-nțeleg, îți trebuie chiar atîtea cuie?

— Trebuie.

— Pentru ce?

— Pentru construcție.

— Ce construiești, tovarășe Barla?

— Păi... de toate.

— Adică...

Nu s-a putut vorbi mult pe de lături, pentru că Nagy Domokos era un adevărat cîine de vînătoare, sporovăia nepăsător despre lucruri, se arăta ca și cum nici nu-l interesează, dar de slăbit n-o slăbea de loc.

Degeaba a încercat Barla să aducă vorba despre vreme — că... cu timpul ăsta nenorocit, c-o fi, c-o păți, că porcilor a început să le fie greu; deodată Nagy Domokos aruncă întrebarea:

— Da' care porci? Așa mulți porci ai dumneata, că ai nevoie de-atîtea cuie pentru adăpost?

— Am, spuse Barla.

— Cîți?

— Păi, sînt... cîteva sute.

Tăcură o clipă. Secretarul organizației de partid începu să rîdă.

— In regulă; acu pricep; va să zică porcii cooperativei.

— Aia.

— Păi de ce n-ai spus așa de la început? Era cît pe-aci să cred...

N-a mai spus ce era cît pe-aci să creadă și s-ar fi liniștit cu totul, dacă la plată Barla n-ar fi scos portofelul începînd să numere hîrtiile de-o mie.

Nagy Domokos îl apucă de braț.

— Stai nițel, tovarășe. Ce plătești dumneata aici?

— Păi, cuie, cîrlige, astea toate...

— Din ce bani?

— Nu-i totuna?

— Cred și eu că nu, pentru că există o hotărîre a județenei, ca tot ce trece de trei sute de forinți, cooperativa să plătească întreprinderilor de stat prin virament...

Barla ridică din umeri.

— Numai că eu nu sînt cooperativă, ci doar un membru al ei.

— Și banii?

— Sînt banii mei, spuse Barla.

Nagy Domokos se uită la el și încruntă din sprîncene.

— Cîștigul?

— Ei și? Dac-ar fi cîștigul?

Secretarul organizației de partid se întoarse spre vînzător și făcu o mișcare cu mîna deasupra tejghelei că se anulează totul, că poate să pună la loc tot ce s-a cumpărat.

— Ce? izbucni Barla.

— Hai, tovarășe... lasă prostiile!

Și-l tîrî cu el afară, trăgîndu-l de braț.

In jurul pieței erau niște pomi: salcîmi, oțetari... așa, la-ntîmplare. Anul trecut sfatul popular a pus și trei bănci în fața sfatului, să aibă oamenii pe ce se așeza dacă le vine cheful. Pe una din aceste bănci îl tîrî Nagy Domokos pe Barla.

Și după ce acesta îi povesti cum a fost cu cîștigul, cum l-a dat cooperativei, cum l-a primit înapoi, cum s-a înfuriat și a hotărît că, numai de-al dracului, cu propriile puteri, o să facă el ce-a mai rămas de făcut, adică să tîrguie, să cumpere și să construiască maternitatea cu ceilalți membrii — Nagy Domokos se înfurie de-a binelea. I se roșiseră urechile de ciudă și izbea cu pumnii în aer.

— Dar tovarăşe, tovarăşe Barla, dumneata nu eşti în toate minţile?

Îşi aprinse o ţigară ca să se mai potolească puţin.

— Ce-ai vrut să faci? Spune-mi o dată, ce-ai vrut să faci?

Barla mormăi ceva, era şi el enervat, convins fiind de dreptatea lui. Rău n-a vrut! Asta putea să vadă oricine. A vrut să vadă o dată terminată maternitatea pentru scroafe. E doar crescătorul de porci al cooperativei, aşa că pentru el e cel puţin tot atît de important să iasă treaba asta bine, ca şi faptul de a avea douăzeci şi cinci de mii de forinţi. Şi e convins că n-ar fi costat, cu totul, nu douăzeci şi cinci de mii de forinţi, dar nici măcar zece mii. Adică materialul de construcţie.

— Că dac-ar fi după conducere, ar sabota-o ani de zile.

Asta i-a dat de gîndit lui Nagy Domokos. Conducerea ar sabota...

Lui Barla îi spuse doar atît: cîştigul la împrumutul de stat nu ţi se dă ca să-l foloseşti pentru dezvoltarea cooperativei. Să muncească fiecare în cooperativă cum trebuie şi rezultatele or să se vadă. Să-şi îndeplinească planul, şi-atunci n-o să fie nevoie să folosească cîştigurile membrilor pentru dezvoltarea gospodăriei. Şi cu atît mai puţin aşa, de la sine putere, hodoronc-tronc, fără ca treaba să fie discutată.

Şi-l rugă ca în seara aceea sau, dacă n-are timp, seara următoare, să vină negreşit la organizaţia de partid, să mai discute despre asta.

Şi s-au despărţit. Barla Mihály dădu din umeri — n-au primit prea frumos marea lui ofrandă, deşi, de oferit, n-a oferit-o nimănui, îi trecuse doar aşa, deodată, prin minte. Şi se gîndea că, de fapt, secretarul organizaţiei de partid are dreptate: ce naiba mai reprezintă cei douăzeci şi cinci de mii de forinţi ai lui pe lîngă averea de trei milioane a cooperativei? După recoltă, ca agitator, a spus-o şi el de nenumărate ori, că în trei ani s-au îmbogăţit din nimic în aşa măsură, că se pot numi proprietarii unei averi de trei milioane.

În drum spre casă îi spuse nevestei-si doar atît:

— Păi, dacă te gîndeşti bine...

Şi tăcu. Îi era ruşine că a avut femeia dreptate, deşi, cine ştie la ce se gîndise ea. La acelaşi lucru ca Nagy Domokos sau la ce oare?... şi nu e bine ca omul să arate aşa, pe faţă, că

a greşit. Autocritica e bună — nimic de zis — la şedinţă; acolo nu ţi se mai reproşează din nou, sau se uită, vin la rînd altele... dar dacă-ţi faci autocritica în sînul familiei, nevasta îţi reaminteşte şi după luni de zile, la fiecare cioroväială că: „Vezi, şi-atunci tot eu am avut dreptate!“

De-asta îi era teamă.

Dar femeia o bucată de vreme nu scoase o vorbă; doar acasă, în poartă, zise atît:

— Ţi-am spus eu întotdeauna că Nánási ăsta ţi-e mare duşman.

Iar Barla Mihály se gîndea cu fruntea încreţită: „Cît adevăr o fi şi-n asta?“

Intre timp, Nagy Domokos îi căută la telefon pe cîţiva, să afle ce s-a putut întîmpla cu cei douăzeci şi cinci de mii de forinţi ai lui Barla Mihály, ca să fie el nevoit să cumpere cuie pentru cooperativă.

Nu există ceva mai greu decît să dai de urma răului. Oamenii, dacă sînt întrebaţi, mint. Cu asta şi-a pierdut Nagy Domokos cîteva ceasuri amare. Ceru date, îi ascultă pe oameni stînd cu ei de vorbă şi folosindu-se şi de autoritatea sa de secretar de organizaţie — dar toate acestea

n-au avut prea mare valoare; după discuţie n-a ştiut mai mult decît ştiuse înainte: că în sat s-a răspîndit zvonul cum că Barla Mihály a fost forţat să-şi dea cîştigul pentru un scop obştesc.

Nagy Domokos era furios că nărodul ăsta de Barla n-a băgat de seamă nimic. Ba încă era gata să cumpere şi din banii înapoiaţi, tot pentru cooperativă.

Către amiază se întîlni cu Nánási, preşedintele cooperativei. Il luă îndată de braţ:

— Ia vino încoa, tovarăşe, să stăm o leacă de vorbă.

Şi căută să-l descoasă şi pe el.

— Cum a fost chestia asta cu Barla?

Nánási spuse doar cît s-a putut şti şi pînă acum: că Barla a fost de acord să împrumute bani cooperativei, că după cîteva zile însă a devenit nervos, neliniştit, că-l rodeau banii daţi, i-a cerut înapoi şi i-a primit.

— I-a fost teamă de bani, spuse Nánási.

— Ei, nu prea e aşa, răspunse Nagy. Voia să cumpere materiale pentru cooperativă.

— Ce să facă cu ele?

Preşedintele dădu din umeri, iar secretarul organizaţiei de partid nu mai insistă. Intrebă:

— Şi... pentru construcţii nu aveţi prevederi bugetare?

— Pentru construcţii?

— Da.

— Cum adică pentru construcţii?

Şi tăcu. Cînd văzu că e nevoit să răspundă, că nu poate vorbi pe de lături, spuse sucindu-şi nervos gîtul:

— Cum să n-avem?

— Atunci, ce-aţi avut nevoie de banii lui Barla?

— Păi... ca să meargă mai repede. Dar s-a văzut că-i un om pentru care averea obştei nu înseamnă nimic, care ţine mai mult la profitul lui, care se teme mai mult pentru ciolanul lui...

Dar n-a putut continua, pentru că secretarul organizaţiei de partid a dat o dată puternic cu pumnul în masă:

— Tovarăşe Nánási, mai gîndeşte-te puţin la toate astea. Şi vezi, cum se face că n-aţi clădit nici pînă acum maternitatea pentru porci?

Cu aceasta discuţia a luat sfîrşit. Din ea a aflat secretarul organizaţiei de partid cel mai mult.

Interesul pentru miile lui Barla ar fi şi încetat peste cîteva zile. Satul ştia cum a început, cum s-a sfîrşit: a ajuns la urechile oamenilor că, pînă la urmă, Barla totuşi n-a dat cooperativei cei douăzeci şi cinci de mii şi cu asta, în linii mari, toată lumea era de acord.

— De ce să-i fi dat?... Erau ai lui... Cui i-ar fi trecut prin gînd să-i dea? spuneau oamenii.

Cei de rea-credinţă, nemulţumiţii, cei care în toate căutau numai răul, au mai bombănit:

— Păi, cred şi eu! Ce, era prost Barla? Cum era el să dea cooperativei, cînd e ştiut că de la cooperativă aşteaptă omul să-i fie viaţa mai bună, să primească ceva... Cine intră în cooperativă nu intră în tagma călugărilor cerşetori, vrea şi el s-o ducă mai bine ca înainte.

Cei cu limba şi mai ascuţită ziceau:

— Iată, acum a arătat Barla că lui nu i se poate da ordine, şi-a apărat omul dreptul lui! Nici de forţat nu-l poţi forţa pe om decît pînă unde se lasă el. La urma urmei, nu i se puteau lua banii cu miliţia, aşa că deocamdată e linişte, dar ce-o să fie după asta?

Şi cine cunoaşte limita peste care asemenea vorbe se transformă nu numai în bîrfeală ascuţită, în rea-credinţă, dar şi în răutate veninoasă!

E greu să urmărești asemenea limite. A doua zi s-a mai vorbit că, desigur, chestiunea, cu atîta, nu este încă încheiată și că Barla Mihály ar face bine dacă ar căuta să cheltuiască banii, că — cine știe? — mîine poate să vină careva cu insistențe mai puternice.

Însă zile de-a rîndul nu s-a întîmplat nimic, nici insistențe, nici altceva — doar atît că la cererea de repartiție de materiale a cooperativei au primit totuși, pînă la urmă, un răspuns favorabil. S-au împărțit sarcinile, s-au întocmit în grabă planurile, pentru ca fiecare să-și cunoască locul, cînd va începe construcția. În perioada atîtor munci grele de toamnă e nevoie de fiecare om, abia de te poți lipsi chiar și de unul; nu acum, desigur, ar fi trebuit construită maternitatea pentru scroafe — se gîndeau unii. Și aici aveau dreptate.

Mai trecu o zi, două. Lumea credea că cei douăzeci și cinci de mii de forinți ai lui Barla Mihály și-au pierdut interesul, că nu mai ai ce discuta despre ei, cînd deodată, fără ca să se mai fi întîmplat ceva, oamenii începură iar să vorbească despre ei.

Se răspîndise zvonul că Barla nu-și dăduse banii la cooperativă, ci că au fost într-o zi la el unii de la Budapesta, că l-au prelucrat, l-au amenințat și l-au făcut să-și subscrie toți banii, sau cel puțin jumătate, la noul împrumut pentru pace.

Și de ce-a trebuit s-o facă? Pentru că acum nu mai merge ca înainte, acum și cu împrumutul e la fel ca și cu colectările: se fixează pentru fiecare comună cît îi e partea. Și asta e musai, orice s-ar întîmpla! Barla Mihály — își aminti lelea Lámfalusi — e încă om de treabă, dacă cu banii lui picați din cer ia asupra-și jumătate din datoriile satului; totuși e un lucru urît să-i iei omului banii, să nu-l lași să trăiască din ei în pace... și așa mai departe.

Dar și în afară de asta circulau atîtea zvonuri despre Barla și despre împrumutul de stat, că nu te mai puteai dumeri de loc. Era peste putință unui om să priceapă ce-i adevărat și ce nu-i adevărat... îl apuca nebunia numai cînd se gîndea.

Sánta Lájos se întîlni, de pildă, la cooperativa de consum cu Nánási, președintele cooperativei agricole de producție. Sánta intrase să bea un șpriț, iar Nánási discuta ceva cu responsabilul cooperativei. Sánta i se adresă și lui Nánási:

— Spune-mi dumneata, tovarăşe... toată viaţa lui, Sánta Lájos a fost ţăran cu opt iugăre, nu se tutuia cu un fitecine ca Nánási, care înainte fusese şi muncitor cu ziua, şi slugă, şi lucrător la terasamente în timpul iernii şi care numai de cînd e preşedinte se ţine aşa băţos. Spune-mi, te rog, tovarăşe, e adevărat că-l excludeţi pe Barla din cooperativă?

— Pe Barla? Ce prostie mai e şi asta?

— Am întrebat şi eu aşa.

— Ai întrebat aşa? Şi-apoi de ce-ai întrebat?

— Aşa am auzit.

Nánási făcu un gest, cosi o dată cu mîna în aer, deschise gura de două ori cît pe-aci să spună vreo grosolănie, apoi plecă fără o vorbă. Nici nu-i răspunse lui Sánta, care, zîmbind uşor, mai ceru un şpriţ şi se gîndi: „Ia te uită, te pomeneşti că-i chiar aşa cum a spus Bádogos Sándor — îl dau afară pe Barla... îi sucesc gîtul nenorocitului ăstuia. Păcat de el, n-a fost om rău... Ai văzut cum a luat-o preşedintele la sănătoasa, cînd s-a simţit încolţit de întrebări?"

Şi-şi răsuci nervos gîtul. De unde o fi ştiind Bádogos? Orice s-ar spune, chiaburul ăsta tot mai e cineva în sat! Ştie ce altul nu ştie, vede lucrurile mai repede şi, iată, se spune într-una că chiaburul minte; pentru toate — chiaburu-i de vină! Da', adică, pentru ce naiba l-o fi dînd afară pe Barla? O fi oare adevărat? Poate că n-o fi vrut să semneze pentru noul împrumut?

Sánta Lájos ieşi îngrijorat la caii săi. După ce-o porni, în timp ce se îndrepta alene spre casă, încă se mai gîndea: E-un om de treabă Barla ăsta. Vezi, un om de treabă n-are ce căuta în cooperativă, cum spunea şi Bádogos...

Şi bombănea într-una.

Da' pentru ce naiba l-o fi dînd afară? Nu putea de loc să se dumerească.

Iar Nánási, în timp ce se îndrepta, gîfîind de furie, spre birourile cooperativei, dădu peste Kálmán István, căruia îi împărtăşi numaidecît durerea. Îi părea bine că-şi poate vărsa focul inimii, dar îl şi socotea pe Kálmán István om deştept. Il asculta, îl şi invidia o leacă pentru că se pricepe să explice lucrurile atît de bine, dintr-o dată şi întotdeauna în aşa fel încît omul nu simte niciodată că-i povăţuit, — pentru că ăsta e-un sentiment nu tocmai plăcut — ci-i vine să spună: Ia te uită, dom'le, cum o spune, de parcă şi eu aş şti asta, şi chiar o ştiu.

Dacă Kálmán István ar fi fost un om zelos, dacă ar fi rîvnit la preşedinţie sau la ceva ase-

mănător, Nánási i-ar fi fost cel mai mare dușman. L-ar fi invidiat pentru autoritatea lui, pentru faptul că e printre primii oameni din sat, pentru faptul că... într-un cuvînt, pentru multe lucruri pe care ți le poate aduce această viață nouă.

Dar lui Kálmán nici prin gînd nu-i trecea așa ceva. Dimpotrivă! Nici un om din comună nu l-a respectat pe Nánási atît de mult. I-o și spunea Kálmán aproape de fiecare dată cînd se întîlneau:

— Ce noroc, cumetre, că tu ești președintele și nu vreun nătărău sau vreun nepriceput ca mine. Îți spun drept, n-aș putea să mă descurc într-atîta omenire netrebnică. Mi-aș pierde repede curajul.

Se opri și acum să mai schimbe o vorbă, să mai întrebe ce-ar trebui făcut. Cu atît mai mult cu cît îl supăra zvonul ăsta cu excluderea lui Barla. Se porni de la început să-i turuie furios. Kálmán făcu doar un gest cu mîna și zise:

— Cît necaz poate să aducă o lepră ca ăsta cooperativei!

— Adică cine?

— Barla ăsta.

— Cum?

— Fugi de-aici, te mai și miri... Cine a adus tot necazul? Nu el? Dacă ar fi dat banii ăia nenorociți cooperativei, ce exemplu minunat am fi putut da întregii țări, că totul merge în comun, ca omul să nu mai aibă dorinți de îmbogățire proprie! N-a dat din colț în colț acest fluieră-vînt? Nu i-a cerut înapoi? Mi-e scîrbă de asemenea oameni! Și acum poftim, de-aci se trage toată bîrfeala.

Nánási se scărpină în cap. Nu se putea dumeri bine în chestia asta. Căci, cu o săptămînă sau mai bine în urmă, Kálmán a ridicat la un pahar de vin problema: Ce bine ar fi, din cutare și cutare motive, dacă Barla Mihály ar putea fi convins să dea cooperativei cei douăzeci și cinci de mii de forinți! Și tot Kálmán a fost ăla care a spus — chiar dacă nu cu intenție clară, ci doar așa, la întîmplare: Cumetre, eu i-aș azvîrli banii ăia în obraz; mie nu-mi place un asemenea om, care pretinde drepturi speciale. Dacă s-a săturat, dacă-i pare rău că s-a purtat omenește, i-aș arăta eu că n-am nevoie de omenia lui.

Și chiar așa a și procedat Nánási, i-a dat lui Barla banii înapoi. Acum însă, ce-ar fi bine să

facă? Sau de fapt, cum e bine, cum e drept, cum naiba să facă? Dracu se mai poate lămuri! Nánási se încurca din ce în ce mai mult.

— În sfîrşit — zise el — tot un drac. Numai cu vorbele astea de s-ar termina o dată. Am să-l... am să-l ating, pe legea mea, aşa labă o să-i trîntesc ăluia care-mi mai pune asemenea întrebare, că...

Dădu mîna şi plecă mai departe.

Dis-de-dimineaţă, Nagy Domokos a ieşit la cîmp. Îl interesau mai ales semănăturile de toamnă, dar de cîte ori intra în vorbă cu oamenii despre ele, în răstimpul cît îşi aprindeau prieteneşte cîte-o pipă, aceştia găseau prilejul să-l întrebe şi pe el despre istoria cu Barla. După a treia sau a patra oară începu el să-i întrebe pe oameni, dîndu-şi seama că povestea asta nu-i aşa de simplă, că cei douăzeci şi cinci de mii de forinţi ai lui Barla au intrat adînc în viaţa satului.

Lui Nagy Domokos îi venea să se dea cu capul de pereţi. Ca să vezi: ce sumă grozavă e douăzeci şi cinci de mii de forinţi! Mai ales toţi grămadă, cînd îi ai dintr-o dată în palmă. Ce

mărturie grăitoare a avantajelor de a subscrie pentru împrumut! Şi iată: oamenii simt asta, pentru că, de săptămîni întregi, ăşti douăzeci şi cinci de mii de forinţi le umblă în cap, pe toţi îi interesează, toţi se ocupă de ei. Cine ar zice că nu se interesează de ei, minte, pentru că el se interesează, dar o tăinuieşte. Într-un cuvînt, ce ocazie straşnică ar fi avut ca săptămîni de-a rîndul să ţină satul în fierbere cu Barla Mihály, cu cîştigul lui de douăzeci şi cinci de mii de forinţi — şi, cînd colo, poftim... Satu-ntreg îi e cea mai bună dovadă că nu el, ci reacţiunea îi ţine pe oameni în mînă.

Nu faptele sînt crezute, ci vorbele de tot felul. Nu norocul lui Barla îi atrage pe ei, ci-s frămîntaţi tot timpul în căutarea unei taine.

Şi cel mai mult îl supăra pe Nagy Domokos că toate aceste zvonuri şuşotite erau atît de idioate, atît de îngrozitor de idioate, că un om cu scaun la cap nu le-ar fi putut da crezare nici măcar o clipă şi totuşi ăştia le poartă din gură în gură. Le umblă un gînd putred prin cap, care porneşte din faptul că Barla Mihály nu şi-a cheltuit cei douăzeci şi cinci de mii de forinţi cum ar fi făcut oricare altul, în folosul lui, în

văzul satului, că a intervenit chestia asta păcă-
toasă cu cooperativa, că a fost gata să-i dea.
Nagy Domokos se simțea cu conștiința încăr-
cată: la urma urmei, pentru treaba asta tot el
poartă vina. Ca un asemenea succes — cîștigul
— să fie exploatat de reacțiune și nu de sat, de
organizația de partid a satului, pentru îmbună-
tățirea muncii, e un lucru care nu s-a mai în-
tîmplat. Și ce înseamnă asta? Că au fost niște
proști, niște neghiobi, niște gură-cască, n-au bă-
gat de seamă unde atacă dușmanul de clasă.

Lucrurile ajunseră pînă acolo încît Nagy Do-
mokos, luîndu-i la rînd pe toți, bănui pe jumă-
tate din oamenii comunei.

Bănui pe Barla pentru că a insistat să facă
darul acesta cooperativei, deși e cu neputință —
clătină el din cap — Barla a fost țăran sărac
toată viața lui: cum o să fie ăsta dușman?

Îi era suspect Nánási, președintele cooperati-
vei, cu toate că, dacă este unul pe care nu l-ai
putea bănui că ar fi împotriva înfăptuirilor rea-
lizate pînă azi, apoi el e. Statul nostru de azi
l-a făcut membru în sfat, președinte, om de
vază, în timp ce înainte, cu zece ani în urmă,
dacă se întîmpla ca la seceriș să nu scoată des-

tule bucate, nu se putea aștepta la altceva decit
să vadă care copil îi moare de foame peste iarnă.
Nu, nu, buba e în altă parte și-ar fi trebuit să
se ocupe de ea din vreme.

Cum sta așa și se gîndea, o dată îi ieși în
cale, pe potecă, nevasta lui Barla.

Nagy Domokos o salută, dar nu-i trecu nimic
prin minte. Apoi, deodată îi veni ideea: ia stai,
și cu această femeie s-ar putea vorbi.

Dar pe loc își continuă gîndul: s-ar putea,
s-ar putea, dar ce anume? Poate doar despre
necazul pe care l-au căşunat ei satului, dar chiar
dacă-i spune lucrul ăsta, tot nu se îndreaptă ni-
mic.

Se opriră față în față, își întinseră și mîna.

— Ce faceți?

— Păi... dădu din umăr femeia — n-avem să
ne plîngem.

Nagy Domokos începu să rîdă:

— E bine și-așa!...

— Ce e bine?

— Că n-aveți de ce vă plînge.

La vorba asta fața femeii se însenină; zîmbi.

— De ce-am avea? Cu toate că... și dădu din
mînă — mai bine era dacă nu cîștigam nimic.

Nu-mi place mie să ți se urmărească fiecare pas, să-ți țină lumea socoteală, să tragă cu coada ochiului tot timpul, să vadă ce faci...

Lăsă brațul în jos necăjită. În timp ce-o privea, Nagy Domokos se gîndea: cîte mai are omul de învățat de-aici! Nu numai el, tot satul — că nici cu soarta asta bună a noastră nu știm să trăim așa cum am putea.

Ba, dimpotrivă, nu știm de fel.

Nu e strigător la cer că atunci cînd o familie cinstită, muncitoare, dă peste bani mulți, în loc să se bucure c-o să-și poată cumpăra ceea ce și-ar dori, stă și se macină de zarva creată în jurul ei? Drace, se poate așa ceva? E îngăduit să treci cu vederea așa ceva?

Soarele de septembrie strălucea cald deasupra tarlalelor, iar Nagy Domokos simțea cum crește în el mînia, o teribilă mînie: de ce naiba o fi așa, cînd o să învățăm cu toții să luptăm, să facem politică, să nu ne mai lăsăm tulburați?

Am învins, avem destule realizări, succese; iată, se poate dovedi în fața întregului sat, oricine poate vedea că statul nostru...

.. Dar nu-și duse gîndul mai departe, bombăni, era amărît. Iar în fața lui stătea femeia asta subțirică, puțin îmbătrînită de muncă, cu o comoară în mîinile ei, îngrijorată și ea de ce spun alții.

— Ce aveți de gînd să faceți cu banii? întrebă Domokos, așa, într-o doară, ca și cum nu asta l-ar fi interesat cel mai mult.

— Încă nu știm.

— Ați cumpărat ceva?

Femeia rîse, era bucuroasă de întrebare, se bucura că-i poate spune:

— Desigur, și cîte încă!

Începu să înșire:

— Albituri de pat am cumpărat ăl dintîi, că i-am și spus lui Mihály: ce înseamnă asta, avem casă, mîncare, îmbrăcăminte, și cîrpesc cearșafurile, le tot peticesc de doi ani, se rup, le fac praf copiii, și fața de pilotă s-a rărit în două locuri, încă cu pernele o ducem ăl mai bine...

Și așa mai departe.

— Cît au făcut toate? întrebă secretarul organizației de partid.

— Astea? Păi au făcut vreo două mii de forinți...

Și rîse.

— Am mai luat și pentru bucătărie una, alta... Ne-a trebuit un căzănel nou, că pe ăl vechi îl

cîrpeam în fiecare lună cu aluat. Ca să-l fi dat la cositorit, nu făcea. Trebuia unul nou...

„Ei, astea n-au putut să coste cine ştie ce", gîndi Nagy Domokos.

Şi femeia continuă imediat:

— O tigaie, cîteva farfurii de porţelan... Nu poate mînca omul o viaţă întreagă din farfurii de tablă — zîmbi femeia — va să zică una-alta, aici o cheltuială, dincolo alta, un radio mai mic, că, spune dumneata, tovarăşe Nagy, la ce ne-ar trebui nouă un aparat pentru toate posturile, cu care ai numai necaz, că veşnic sporovăieşte în altă limbă, de nu înţelegi nimic, şi-atunci iar răsuceşti, cauţi alt post... va să zică şi-astea au făcut vreo o mie.

Iar celelalte — pe care femeia le înşiră la repezeală, aşa cum îi veneau în minte, mai făceau şi ele vreo cinci, şase mii. Cu toate că au cumpărat cu economie, cu multă chibzuială: cizme, haine, paltoane, o maşină nouă de gătit, o lampă de masă mică cu abajur verde şi cu figurină...

— Aşadar v-aţi luat şi mobilă — rîse Nagy Domokos — dar tot trebuie să mai aveţi vreo cincisprezece mii de forinţi...

— Păi sigur, atîta mai avem, sigur că avem.

Nu ştim însă ce să facem cu ei, pe ce-ar fi mai bine să-i cheltuim...

Pleoapele femeii tremurară nervos. Se uită nervoasă şi ruşinată la secretarul organizaţiei de partid.

— Pentru că, să vedeţi — se căznea ea să rostească cuvintele — eu aşa cred, de altfel i-am şi spus lui Mihály de la început: bărbate, dacă împrumutul ăsta e făcut aşa, ca unii să mai şi cîştige cu el, atunci să cîştige; dacă ai cîştigat, să fie bun cîştigat, să nu-ţi mai faci necaz cu el... Nu că eu nu m-aş socoti vrednică să trăiesc din munca mea... Mihály a şi făcut vreo trei sute cincizeci de zile-muncă. Eu, cu copil mic, am lucrat numai ca membră de familie, dar tot am realizat o sută trei zile-muncă pînă acum. Aşa că nu e vorba de-o scoatem sau de n-o scoatem la capăt. O ducem noi foarte bine.

Şi-i aruncă o privire secretarului.

— Dar dacă tocmai noi am căpătat darul ăsta de la statul nostru... apoi atunci... atunci să avem şi noi ce ne-ar place, ceea ce n-am putut avea pînă azi şi am fi avut poate abia mîine.

Secretarul organizaţiei de partid rîse, o bătu pe femeie pe umăr şi-i spuse că are dreptate,

foarte mare dreptate. Și e bine că se gîndește la așa ceva.

— Și ce v-ați dori ? întrebă el.

— Ce ne-am dori ?

Femeia subțirică rămase pe gînduri, privi în gol, se uită la secretar — oare ce-o să spună ? — apoi zise :

— Păi... vezi că și bărbatu-meu și eu ne gîndim de mult că... o motocicletă ar trebui să ne cumpărăm... dar, cum în sat n-are încă nimeni pînă acum, numai S.M.T.-ul și miliția, ne-am gîndit că nu s-ar cădea ca noi să cumpărăm primii, cînd ar fi alții cărora li s-ar cuveni mai degrabă.

Și rîse rușinată.

Nagy Domokos se gîndi deodată : ia uite, frate, într-adevăr, motocicletă n-a cumpărat încă nimeni în sat și dacă acestor doi oameni le place așa de mult — și le place și altora, nu numai ăstor doi, asta-i lucru știut — atunci ce bine ar fi dacă...

Rămase pe gînduri.

— Uite ce e, tovarășă Barla, începu el...

Lîngă sat era un lac — dacă și ăstuia i se putea spune lac. I se zicea și „topitor de cînepă". Nu erau în el decît broaște și lipitori, iar pe margine niște papură; așa cum îl arăta și numele, folosea doar la topit cînepa vara, tîrziu.

Alături se întindea o luncă tocmai bună pentru gîște. Aici pășteau gîștele din primăvară pînă-n toamnă, dar tot aici se zbenguiau din primăvară pînă-n toamnă și copiii mai mititei. E-adevărat că se murdăreau, pentru că pe unde se dădeau ei de-a berbeleacul trecuseră mai înainte gîștele, dar cel puțin era iarbă și nu praf. Solariul pentru copiii satului, planificat încă de anul trecut, nu era încă făcut, nici nu se apucaseră de el.

Pe-o iarbă ca asta, oricît de mînjită, tot te poți zbengui, te poți juca cu mingea, te poți lua la trîntă.

Acum era acolo o grămadă de copii care băteau mingea. Voiau să se împartă în echipe, dar nu era de loc ușor, pentru că american nu voia să fie nici unul, iar pentru coreeni se prezentaseră cel puțin zece. Ceilalți voiau să fie unguri, sau sovietici, și nu puteau ajunge la o înțelegere, pentru că, pînă la urmă, cineva trebuia să iasă învins, altfel tot jocul nu făcea două parale.

Tocmai cînd se discuta aprins că totuși cineva trebuie să facă pe americanul și se prezentă în cele din urmă, fără nici un chef, Barla Pista, primind să joace acest rol de dragul înțelegerii, cineva băgă de seamă că se apropie de sat o motocicletă.

Săriră toți să vadă: cine vine, ce este?

Și pe Barla Pista îl bucură acest incident neprevăzut — nu mai trebuia să facă pe americanul — și se mai bucurară și cîțiva dintre copiii mai răsăriți, de pildă Barla Jancsi, la gîndul că Barla Pista, ca american, ar fi putut să cîștige jocul, fiind mai puternic și mai mare decît ceilalți... Noroc că motocicleta ajunse în dreptul lor.

Barla Jancsi strigă deodată:

— Mămucă...

Nu-și credea ochilor văzînd-o pe maică-sa pe motocicletă.

Și totuși ea era: roșie, emoționată, puțin transpirată, nefiind obișnuită cu această îndeletnicire. Cînd auzi vocea lui fiu-său, opri îndată motorul, propti motocicleta și alergă la el.

Își strînse copilul în brațe, zguduită de un rîs fericit, nervos. Ce bine că băiețelul ei a fost primul din sat care a văzut-o! Și vai! ce nervi avea că... ei, dacă cumva ceilalți...

Plecase în oraș încă de dimineață, ferm hotărîtă să cumpere motocicleta. Lui Mihály nu-i spusese nimic. Voia să-i facă o surpriză. Și după ce-o cumpără, după ce-o plăti, abia atunci îi veni în minte: da' cum s-o ducă acasă? Pe bicicletă știa să meargă, dar motocicleta e totuși altceva.

Nici nu-i veni să creadă cînd îl auzi pe vînzător jurîndu-se că într-o oră o învață el să conducă motocicleta, dacă în adevăr, știe să meargă pe bicicletă...

Dintr-o oră se făcu o oră și jumătate, apoi două, apoi trei. Nevasta lui Barla își aminti între timp de casă, se întrebă ce-or fi făcînd copiii, ce-o fi zicînd Mihály dacă va fi venit acasă pe neașteptate... abia pe la ora trei după-amiază o porni spre casă.

Ce bine că Jancsi i-a sărit de gît! Băiatul cel mare.

Trecu cu motocicleta prin sat. La început s-a gîndit să-l suie pe Jancsi pe locul din spate, după aceea însă s-a temut. Doamne, dacă mai are și copilul în spate, uită la sigur și cele cî-

teva cunoştinţe pe care de bine-de rău le are, fiind întrucîtva sigură pe ghidon! Aşa că trimise copiii acasă.

— Iute, grăbiţi-vă; dacă o luaţi peste deal, ajungeţi acasă o dată cu mine. Şi ne uităm noi, împreună, la motor.

Oamenii întorceau capul după ea:

— Ia te uită, femeia lui Barla pe motocicletă!...

— Ia priveşte, va să zică şi-au luat pînă la urmă motocicletă!

— Te pomeneşti că nici nu i-au exclus!

Ba de ici, ba de colea îi făcea semn cîte cineva. Dar ea n-avea curajul să le răspundă, nu-ndrăznea să dea drumul la ghidon, voind să parcurgă fără greş cele cîteva sute de metri de drum. Să vireze. Să ocolească. Să schimbe viteza. Numai să nu încurce frîna cu schimbătorul de viteze. Să nu dea prea multă benzină, cînd, din emoţie, strînge ghidonul mai tare decît trebuie.

În faţa oficiului agricol reuşi să vireze. Stăteau acolo, în uşă, vreo trei, care se uitară după ea, clătinînd din cap.

— Mă... spuse Nagy Gergely celui de lîngă

el, László Béla. Cît o fi costînd o motocicletă ca asta?

— Dracu ştie... multe parale.

— Adică...

— Vreo zece mii, în orice caz!

— N-o fi mai mult?

Cum din oficiu ieşi tovarăşul Bartos, care era specialist, şi le demonstră că nu face mai mult, poate chiar mai puţin, întrebarea fu lămurită. Nagy Gergely îşi umezi ţigara, strîmbînd din nas.

— Păi atunci, le-a mai şi rămas vreo zece mii. Pe puţin!

Se mai uită o dată după femeia de pe motocicletă. Hm, au cîştigat, sînt banii lor!

În momentul acela se apropie Kálmán. O văzuse şi el. Dădu din umeri.

— Asta... stă pe motocicletă ca maimuţa pe tocilă, zise el.

— Ei, ei! făcu Nagy Gergely.

László nu scoase o vorbă. Se uită numai la vecinul său, apoi la Kálmán.

— Nu-ţi place? întrebă el.

— Ce adică, motocicleta?

Îşi răsuci o ţigară, oferi şi celorlalţi trei, dar

ei fumau, așa că refuzară. Kálmán dădu din cap și zise doar atît:

— Rahat! Totul e pus la cale numai să-i zăpăcească iar pe oameni, ca să semneze la noul împrumut. După o recoltă atît de proastă...

Se făcu puțină liniște. Apoi Nagy Gergely spuse:

— Eu nu pot să mă plîng... Mie mi-au ieșit în medie unsprezece chintale.

Și se uită mîniat, gata de luptă, în ochii lui Kálmán.

— O motocicletă ca asta mi-ar plăcea și mie... zise Bartos încet, rezemat de ușă.

— Păi, se poate... făcu un gest Kálmán și adăstă o clipă. Cum nimeni nu spuse nimic, dădu din cap, își atinse pălăria cu degetul a salua și plecă mai departe.

Ceilalți tăceau.

— Mă... spuse la urmă Nagy Gergely — eu zic că ăsta e chiabur.

— Chiabur?

— Chiabur.

— Crezi tu?

— Cred.

— De ce?

— Așa.

Și tăcu, neștiind la repezeală cum să motiveze. Îl năpădi numai un sentiment amar, care îl făcea să se întrebe: ce fel de om poate fi acela care nu se bucură cînd vede un țăran pe motocicletă, gonind cu ea pe ulița principală a satului? Și, cu atît mai vîrtos, cînd țăranul ăla e-o femeie.

— Ar trebui să ne dăm seama mai bine, spuse el gînditor. Ar trebui să-i spunem lui Dombi...

Secretarul organizației de partid îi era nepot, așa că-i zicea simplu: Dombi. Apoi se-nveseli, rîse.

— De fapt — spuse el — nu-i o afacere rea împrumutul ăsta!

Pentru că tot îi mai umbla prin cap femeia aceea pe motocicletă, se gîndea că are și el o fată măricică, care împlinește curînd șaptesprezece ani. Ce-ar spune ea, dacă într-o zi s-ar pomeni cu el pe motocicletă acasă?

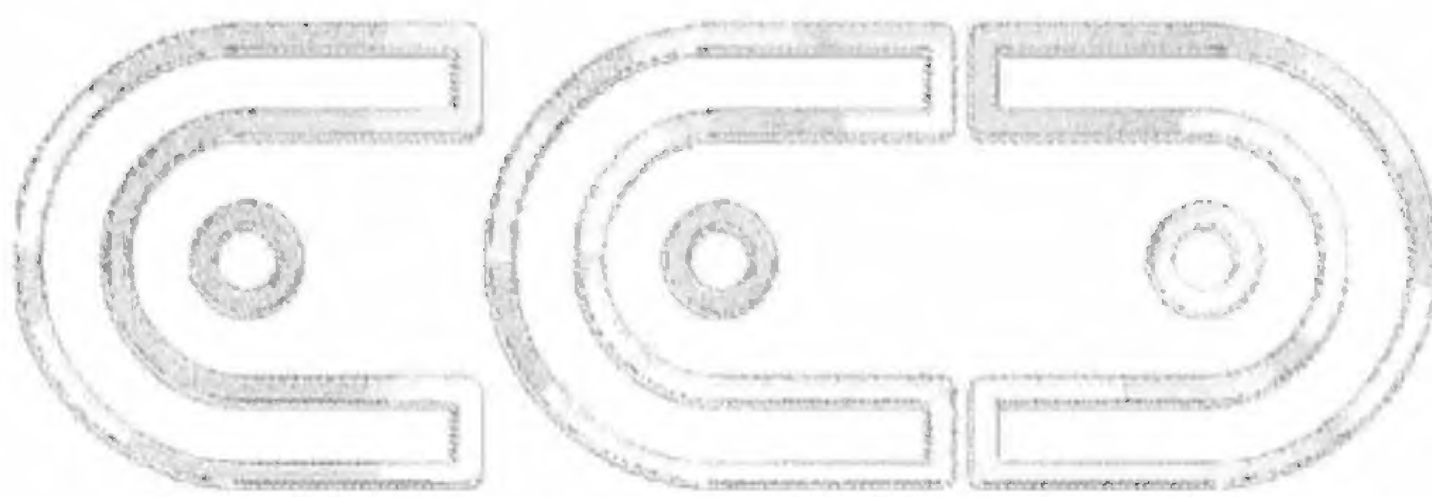
CUPRINSUL

Responsabil de carte : H. Giurgiucă
Tehnoredactor : G. Sirominger
Corector : M. Ştefănescu

Dat la cules 01.10.55. Bun de tipar 09.11.55. Tiraj 15.100 ex. Hîrtie Tipar sul de 52 gr. m. p. Ft. 700+1000/32. Coli ed. 4,37. Coli de tipar 4,5. Ediţia I. Comanda 1.876. A. nr. 04596. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 M — 32 = R.

Tiparul sub com. Nr. 2.273 executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

CLUB
COLECȚIA
Povestiri
ȘTIINȚIFICO-
FANTASTICE

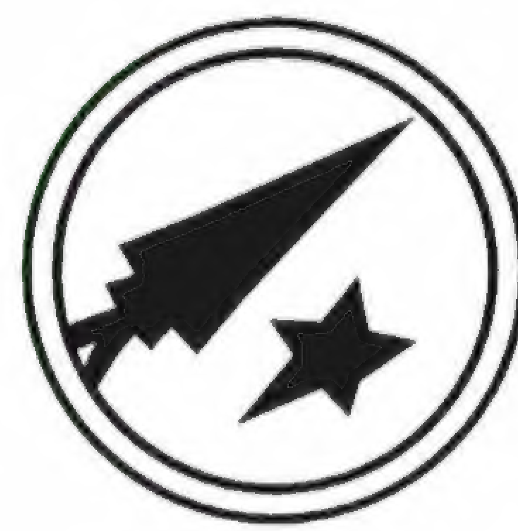

AVENTURA

SCORPIONUL

C R

EDITURA "ION CREANGĂ"

COLECȚIA SFINX

COLECȚIA SFINX

fondată în 1895
bpt
serie nouă

